

AHMET ÜMİT'İN PATASANA ROMANININ ÇEVİRİ ANALİZİ

Aylin ULUSAN

Alman Dili Eğitimi ABD Yüksek Lisans Tezi
Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ümit KAPTI

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ağustos 2013

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Aylin ULUSAN'ın "Ahmet ÜMİT'in Patasana Romanının Çeviri Analizi" başlıklı tezi 23.08.2013 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı Almanca Öğretmenliği programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı-Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yard.Doç.Dr.Ümit KAPTI

Üye : Prof.Dr.Yüksel KOCADORU

Üye : Doç.Dr. Hakan KARAKEHYA

Prof.Dr.H.Ferhan ODABAŞI
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET

AHMET ÜMİT'İN PATASANA ROMANININ ÇEVİRİ ANALİZİ

Aylin Ulsan

Alman Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ağustos 2013

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ümit Kaptı

Bu çalışmada Ahmet Ümit'in Patasana eserinin Türkçe'den Almanca'ya olan çeviri analizinin yapılması ve hatalı ya da yetersiz bulunan kısımların düzeltmelerinin yapılması amaçlanmıştır. Çalışmaya ilk olarak çeviri üzerine teorik bilgiler verilerek başlanmış, ikinci bölüm de ise çeviri analizi yapılmaya çalışılmıştır.

Romanın analiz sürecinde bir çok kısmın çevrilmediği, bir çok kısımda yer değişikliğine gidildiği görülmüştür. Ancak analiz yapılırken sadece yanlış ya da daha iyi olabilecek çeviriler için romandan örnekler seçilmiş ve bunların üzerinde çalışılmıştır.

Yapılan analiz, "Türkçe çeviri, Almanca çeviri, karşılaşılan sorun türü ve muhtemel doğru çeviri" olmak üzere dört kısma ayrılarak belirtilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, eser ve eserine başvuru yazar ile ilgili gerekli bilgiler verilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışmada Patasana romanının çevirisine dair fikir oluşturabilecek noktalara değinilmiştir.

ZUSAMMENFASSUNG

Übersetzungsanalyse des Romans “PATASANA” von Ahmet Ümit

Aylin Ulsan

Lehrstuhl Deutsch als Fremdsprache

Anadolu Universität Insitut für Graduiertenausbildung der Erziehungswissenschaft,

August 2013

Betreuer: Yrd. Doç. Dr. Ümit Kaptı

In dieser Studie wurde die Übersetzungsanalyse vom Türkischen ins Deutsche des Buches “Patasana” von Ahmet Ümit erstrebt und die Korrektur von Teilen vorgenommen, die fehlerhaft oder ungenügend bewertet wurden. In dieser Studie wurde zuerst mit theoretischen Informationen über die Übersetzung begonnen und im zweiten Teil wurde versucht, die Übersetzung zu analysieren.

In dem Analyseprozess des Romans wurde bemerkt, dass viele Abschnitte und Teile nicht übersetzt und verlegt wurden. In der Analyse wurden Beispiele vom Roman ausgewählt, die fehlerhaft sind oder besser werden könnten, und diese wurden dann vorgeführt.

Die Analyse wurde in vier Teilen wie, “Türkische Übersetzung, Deutsche Übersetzung, festgestellte Promlemarten und eventuelle richtige Übersetzung“ durchgeführt und hervorgehoben.

Im dritten Teil wurden nötige Informationen über das Werk und den Author gegeben. Zum Abschluss wurden in dieser Studie die Punkte erwähnt, die eine Meinung in Bezug auf die Übersetzung des Romans Patasana bilden können.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın her aşamasında yardımlarını ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyerek beni yalnız bırakmayan, her zaman pozitif ve yapıcı davranışlarıyla beni yüreklendiren değerli hocam ve danışmanım sayın Yrd. Doç. Dr. Ümit KAPTİ' ya sonsuz teşekkür ederim.

Tez izleme komitesinde yer alan, değerli fikir ve önerileriyle tezime katkıda bulunan sayın Prof. Dr. Yüksel KOCADORU' ya ve sayın Doç. Dr. Hakan KARAKEHYA' ya gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Bugünlere gelmemde katkıları olan anneme, babama, ağabeyime ve emeği geçen herkese teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ZUSAMMENFASSUNG	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vii

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
Problem.....	1
Amaç	1
Önem.....	2
Sayıtlar	2
Sınırlılıklar	2
Yöntem.....	2
İKİNCİ BÖLÜM: ÇEVİRİ	3
Çeviri Nedir?.....	3
Yazın Çevirisi Nedir?	5
Kültür Nedir?	6
Kültür ve Çeviri	6
Kültür Aktarımı.....	7
Çevirmen Kimdir?	8
Yazın Çevirmeni Kimdir?.....	9
Yazın Çevirisinde Karşılaşılan Sorunlar.....	10
Sanatsal Dil Kullanımı ile İlgili Sorunlar	11
Dilbilgisel Sorunlar	11
Kültürel Sözcükler ve Kavramlar	12
Tarihsel Uzaklık ile İlgili Sorunlar	14
Yazınsal Türler ve Teknikler ile İlgili Sorunlar.....	16
Çeviri Süreci	17
Çeviri İçin Gerekli Olan Altyapı	19
Yetenekler	20

Analiz Etme Yeteneği	20
Karar Verme Yeteneği	20
Yaratıcılık	20
Sonuca Bağlama Yeteneği	21
Bilgiler	21
Dil ve Kültür Bilgisi	21
Kuram ve Metot Bilgisi	22
Uygulama Bilgisi	22
Beceriler	22
Çeviri Türleri	23
Çeviri Yöntemleri	24
Yazar / Kaynak Odaklı	25
Okur / Erek Odaklı.....	25
Çeviri Stratejileri.....	25
Sözcüğü Sözcüğüne Çeviri Stratejileri	26
Ödünçleme	26
Somutlaştırma	26
Üstanlamlı/ Altanlamlı Çeviri.....	27
Türetme	27
Telafi	27
Çıkarım (öneri terim)	27
Tümce ve Metin Düzeyinde Anlamsal ve Edimsel Çeviri Stratejileri....	28
Edimsel Çeviri Stratejileri	28
Yer Değiştirme.....	28
Açıklama.....	29
Uyarlama.....	29
Standartlaştırma (öneri terim ölçünleştirme)	30
Perspektif Kaydırma (değiştirme).....	30
Açıklamalı Çeviri.....	30
Yabancılaştırma/ Yerelleştirme	31
Daraltma/ Genişletme	31
Skopos Kuramı	32

Eşdeğerlik	33
Çeviri Hataları.....	36
Aşırı Çeviri	37
Atlama.....	37
Artık Çeviri	37
Eksik Çeviri	38
Müdahale	38
Yanlış Anlam	38
Yanlış Yorumlama	39
Yersiz Açıklama	39
Yöntemsel Hata.....	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: AHMET ÜMİT'İN PATASANA	
KİTABININ ÇEVİRİ ANALİZİ	41
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: SONUÇ.....	77
BEŞİNCİ BÖLÜM: YAZAR VE KİTAP HAKKINDA BİLGİ	78
Yazarın Biyografisi.....	78
Kitap Özeti.....	78
KAYNAKÇA.....	81

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Problem

Dünyadaki en uzak kaynağa bile ulaşmak günümüzde artık eskisi kadar güç değil. Gerek internet gerekse diğer iletişim araçları sayesinde son yıllarda, bir zamanlar imkansız olan kaynaklara erişimimiz oldukça kolaylaştı. Yazılmış herhangi bir kitap bugün dünyanın her yerine rahatlıkla yayılabilir ve çok daha kısa sürede ün kazanabilir. İşte bu yurt dışına yayılma durumu ile kitapların çevirileri ve çevirmenleri de önem kazanmaktadır. Bir kitap birçok dilden birçok dile, birçok çevirmen tarafından çevrilebilir. Dolayısıyla kitabın çevrileceği hedef dil ile çevrildiği kaynak dil arasında büyük benzerlikler ya da büyük farklılıklar görülebilir. Örneğin; geldikleri dil ailesi ve buna bağlı olarak dilbilgisi yapıları, kullanılan alfabeler, dilin eskilik – yenilik düzeyi vb... farklılıklarla karşılaşılabilir. Bu farklılıklar çeviride bir takım zorluklara, eksikliklere ya da yanlışlıklara neden olabilir. Bu çalışmada farklı nedenlerden kaynaklanan hataların olduğu düşünülen noktalara eğilinmiş ve bu noktalar üzerinde doğru olacağı düşünülerek belli düzeltmelere gidilmiştir. Kaynak dilden hedef dile yapılan aktarımlarda fazladan hassasiyet gösterilmeli ve hedef dildeki en yakın ifade bulunmaya çalışılmalıdır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı kaynaklardaki karşılaşılan çeviri sorunlarını ortaya koymak, yapılan hataları bu çeviri sorunları yardımıyla belirlemek ve Ahmet Ümit'in "Patasana" adlı romanında duruma uygun örneklemeler yapmaktır.

Ahmet Ümit'in bu eserinin seçilmesinin sebebi ise; ilk araştırma sonrasında romanda incelenebilecek hataların olduğunun fark edilmesidir.

Önem

Bu çalışmanın sonunda elde edilecek olan bilgiler, çeviri ile uğraşan ve de bu çevirilerden herhangi bir sebeple faydalanan kişilere yardımcı olma konusunda önem taşımaktadır. Çeviri üzerinde yapılan hatanın muhtemel doğru yanıtı verileceği için bu çalışmayla birçok çevirmende, buna benzer araştırmalar yapan kişilerde ve okuyucuda olumlu değişiklikler meydana gelmesi ümit edilmektedir.

Sayıtlar

Bu araştırmada şu bilgilerin doğruluğu test edilmeye gerek görülmeden doğruluğu kabul edilmiştir.

1. Patasana romanı edebi bir eserdir.
2. Çeviride üzerinde durulan hataların giderilmesi için kullanılan kaynaklar güvenilirdir.

Sınırlılıklar

1. Romanın tek bir dile (Almanca) çevirisi üzerinde çalışılmaktadır.
2. Romanın tek bir çevirmen tarafından çevrilmiş örneği incelenmektedir.

Yöntem

Bu çalışmanın ilk bölümünde çeviri kavramına ilişkin tanımlar yapılmış, konuyla ilgili bilgiler verilmiştir. İkinci bölümünde Berrin Aksoy'un belirttiği „Yazın Çevirisinde Karşılaşılan Sorunlar“ başlığı altında, incelenen romanın çeviri hataları gösterilmiştir. Üçüncü kısımda ise; üzerinde araştırma yapılan roman ile ilgili gerekli bilgiler verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİ

Çeviri Nedir?

Sözlü dilin yaklaşık 100.000 yazılı dilin ise ortalama 5000 yıl önce ortaya çıktığı kabul edilen dünyamızda, edebiyat, tarih, sanat, din, turizm v.b birçok konuda sürekli yardımına başvurulmuş olan çeviri kavramı üzerine, geçmişten bugüne kadar pek çok kişi tarafından çevirinin ne olduğunu aydınlatmaya yönelik açıklamalar yapılmıştır. Bu çalışmada, çevirinin önemli tanımlarına şöyle değinilmektedir. Dinçay Köksal “Çeviri Eğitimi” adlı kitabında farklı kişilerin çevirilerine aşağıdaki gibi yer vermiştir.

Caltford, çeviri kaynak dildeki bir metni, hedef dildeki eşdeğer bir metin ile değiştirme eylemi olarak tanımlarken; Theodor Savory, çeviriyi bir sanat olarak tanımlar ve onu, iletişim engellerini ortadan kaldırma aracı olarak görür. Eric Jakobson ve Peter Newmark gibi kişiler de çeviriyi bir sanat olarak görürken Nida gibi bilim adamları da onu bilim olarak tanımlar. Çeviri konusunda daha önceki yaklaşımını koruyan Nida bu etkinliği, “ algılayıcı dilinde (yani hedef dilde) kaynak dilin bildirimini (mesajını) en yakın doğal karşılığı ile önce anlam daha sonra da üslup bakımından yeniden ortaya koyma” eylemi olarak görmektedir (Köksal, 2005:1-2).

Boztaş ve Coşkun çeviri kuramın üzerine Akşit Göktürk’ün de sözlerine atıfta bulunarak şu şekilde açıklama yapmıştır.

Çağımızın bir olgusu olan çeviri uluslararası ve kültürlerarası bir iletişim aracıdır. Uzun bir süreden beri varolagelmiş bir etkinlik olan çeviri Akşit Göktürk’e göre yalnız anlamın yabancı bir dilden tanıdık bir dile aktarılması değildir. Her dil, belli bir kültürün göstergeler dizgesiyle, belli uzlaşımlar, töreler, davranışlar, değer ölçüleriyle, kısacası somut insan yaşamıyla iç içedir. Her yazı metninde sunulan kurmaca dünyanın artalanında da, bütün bu etkenler yürürlüktedir. Başka dillerin tanımladığı, başka dünyaların tanıtılmasıdır çeviri bu yönüyle. Kısacası tek tek diller ötesinde bir ortak dildir çeviri, dillerin dilidir (Boztaş ve Coşkun, 2002: 12).

Türk Dil Kurumu’nun yayımlamış olduğu Büyük Türkçe Sözlük’te ise çeviri; bir dilden başka bir dile aktarma, çevirme, tercüme olarak tanımlanmıştır (TDK, 2012). Ayrıca eğer çeviri ile tercümeyi birbirinden ayrı bir şekilde açıklamak gerekirse, yazılı

ve sözlü olarak ayrıştıkları söylenebilir. Çeviri yazılı bir eylem iken, tercüme sözlü yapılan aktarımdır. Dolayısıyla yazılı çeviri yapan kişi çevirmen ya da mütercim olarak adlandırılırken, sözlü çeviri eylemini gerçekleştiren kişiye tercüman denmektedir. Ancak bu çalışmada yapılan analiz sadece yazılı çeviriyle sınırlıdır. Hansen Gyde, *Erfolgreich Übersetzen* kitabında Übersetzen (çevirme) ile Übersetzung (çeviri) kavramlarına şöyle açıklık getirmiştir;

Çevirme; tutarlı, güvenilir bir kaynak metindeki, belirli ve tanımlanmış bir iletişim durumunda gerçekçi ve iletişimsel bir işlevle erek metne aktarılması eylemidir. Bu da her zaman hayata yakın bir çeviri görevinin de olduğu ve olası erek metnin – alıcıya bildirildiği anlamına gelmektedir. Hem çeviri eylemi hem de erek metin Übersetzung (çeviri) olarak gösterilmektedir. Bundan dolayı burada erek metin, süreç araştırmasında kökleşmiş olduğu gibi, Übersetzungsprodukt (çeviri ürünü) olarak adlandırılmalıdır (Gyde, 2006: 24).

Ulrich Kautz ise bu iki kavrama, birbirlerinden ayrılan özelliklerini göstererek şu şekilde açıklama getirmiştir.

Çevirme, bir sürecin ve bu süreci bir model içinde ortaya koyma çabasının söz konusu olmasıdır. Aynı zamanda sürecin parçaları (kabaca: kaynak metni anlama, anlaşılana aktarma, erek metni formüle etme) bu esnada tipolojik ve yöntemsel bir şekilde sistematize edilmelidir. Diğer yandan çeviri bir üründür (kaynak metnin temelinde oluşmuş dil amaçlı metin). Bu ürün bir yandan kaynak metin ile erek metnin arasındaki karşılaştırma için bir çıkış noktası, diğer yandan da çeviri eleştirisinin değerlendirmesi için bir baz olarak kullanılmaktadır (Kautz, 2002: 30).

Paul Ricoeur, Alman Tarih Enstitüsü'nde yapılmış bir konuşmasını içeren kitabında, Franz Rosenzweig'in ve Schleiermacher'in sözlerine yer vererek çeviriye bir başka açıdan bakılmasını sağlamış ve şöyle tanımları okuyucularına ulaştırmıştır.

Çeviri yapmak iki efendiye hizmet etmektir, der Rosenzweig: biri kendi yapıtı içindeki yabancısıdır bu efendilerin, diğeryse yapıtı kendine mal etme arzusu içindeki okur. Biri yabancı yazar, ötekiyse çevirmenle aynı dil dünyasında yaşayan okur. Bu çelişki aslında, hem bir sadakat arzusunu hem de bir ihanet kuşkusu içinde taşıyan, pek de benzeri görülmemiş bir sorunsaldan kaynaklanır. Schleiermacher ise, bu çelişkiyi iki evreye bölmüştür: “okuru yazara götürmek”, “yazarı okura götürmek” (Ricoeur, 2008:10).

Bir diğ er Almanca kaynakta birbirine benzer olmakla beraber çevirinin iki farklı tanımını yapılmaktadır. Bu tanımlar şöyledir;

Çeviri konuşulmuş ya da söylenmiş olanın bir dilden (kaynak dil) diğ erine (mütercim ya da tercüman aracılığıyla) aktarımıdır. Bilimin, birbirine uygun bir terminoloji aracılığıyla  eviri için en iyi  n çalışmayı yaptığı yerde, anlam kayması tehlikesi en aza iner: Anlatılmak istenen konu ve düşünceler için sözcüklerin net koordinasyonu (Radegundis, 2001:13).

Yine bu kaynak Meyers Enzyklop disches Lexikon'dan alıntı yaparak bir tanıma daha yer vermiştir.

Çeviri bir metnin bir diğ er dildeki kopyasının yaratılmasıdır. Tercümanın aktüel ve sözel arabuluculuğunun aksine, dil engellerini açan yazılı iletişimin formudur (Radegundis, 2001:13).

Cary ise  eviri üzerine şu şekilde bir açıklık getirmiştir;  eviri, en yalın tanımıyla, hiç kuşkusuz kendine özgü teknikleri, ilkeleri ve sorunları olan dilsel bir çözümlleme işlemidir (Cary,  eviri, 1996:13).

Yazın  evirisi kendisinden sıkl a faydalanılan ve çok miktarda ortaya konulan bir çalışmadır.

Yazın  evirisi Nedir?

Yazın  evirisi, en çok kullanılan  eviri türlerinden biri olmakla beraber, çevrildiği dilin kültürünü de taşıması özelliğiyle aktarılan dile en çok katkısı olan  eviri türlerindendir.

Yazın metinleri, diğ er metin türlerinden farklı olarak yazarın kendi seçimi ve birikimi doğrultusunda oluşturduğu, olağan dışı ve alışılmamış sözcük ve anlatımların belirli bir etki uyandırmak amacıyla kullanıldığı bir ortamdır. Açıkça söylemek gerekirse, yazın çevirisini sorunsal kılan şey de metinlerin değişmeceli dilini ya da eğretilemeli anlamlarını çevirmek zorunda olmaktır (Aksoy, 2002:53). Dilin bu özellikleri yazın çevirisinde, kaynak metindeki etkiyi hedef metinde yaratma gibi sorunlar da yaratabilmektedir.

Diğ er  evirilerden farklı olarak yazın çevirisinde yazılı sözcüklerden ziyade aslolan verilmesi planlanmış etkinin çevirmen tarafından fark edilip aynı etkili ifade ile yabancı dilde yeniden okuyucuya verme amacının g d lmesidir. Ticari ya da hukuki

çeviriden farklı olarak yazın çevirisinde ön planda olan enstrümental dil değil estetik dildir (Bayrakdar, 2008:41-42).

Yazın çevirisi yapılırken içinde sanatsal ifadelerin de olabileceği düşünülerek, dildeki ahenge ve hoş bir yaratım olmasına dikkat edilmelidir.

Kültür Nedir?

Türk Dil Kurumu'na göre kültür kavramına aşağıdaki gibi bir tanımlama yapmıştır.

Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü (TDK, 2012).

Boztaş, Yener ise kültür üzerine şunları söylemiştir; Kültür belli bir topluluğun, kişiden kişiye veya toplumsal iletişim, etkileşim yoluyla sürdürdüğü ve bireylere kazandırdığı maddi ve zihinsel yaşam tarzı ve dünya görüşü bileşiği, bütünleşmesi olup, varlık nedeni ve sonucu ise çevreye uyarlanma, giderek çevreyi kendi kuramsal amaçları doğrultusunda değiştirme olgusu ve sürecidir (Boztaş ve Yener, 1999:76).

Kültür, bir toplumu ya da bir kişiyi tanımak ve tanıtmak için gerekli olan, bilgi, inanç ve davranışları da kapsayan bir bütündür.

Kültür ve Çeviri

Çevirmenin, kaynak metinden erek metne yaptığı aktarımda bir takım kültürel öğelere rastlamak ve o kültürün izlerini görmek mümkündür. Kaynak metnin kültürünü erek metne aktarırken kullanılan çeviri aracı dil olduğu düşünüldüğünde kültür ile çeviri arasında derin bir ilişki olduğu söylenebilir.

Fikirler, tecrübeler, duygular ve edebiyat gibi öğeler de kültürel ve simgelerin oluşturduğu dizgelerdir ve çeviri eyleminin başlıca aracı olan dil de, kültürün taşıyıcı dizgelerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Çevirmenin belirlediği çeviri stratejisi doğrultusunda kültürlerarası iletişimin etki alanı kaynak kültür ve çevirmen arasında sınırlı kalabilir, çünkü her iki kültüre ait simgeler dizgesini / dili kaçınılmaz olarak algılayan odur ve bu simgeleri erek kültür okuruna aktarıp aktarmamak çevirmenin elindedir. Kaynak kültürün erek metinde de korunmuş olması tamamen çevirmenin isteğine bağlıdır. Bu koruma gerçekleşirse çeviride kültür aktarımından söz edilebilir (Bayrakdar, 2008:10).

Yazarın eserini ortaya koyduğu dilde, konuşulduğu toplumun kültürel izleriyle karşılaşmak kaçınılmazdır. Bu nedenle yazılı eserler aynı zamanda toplum hakkında bilgi verebilecek kaynaklardır.

Kültür Aktarımı

Kültür aktarımı, kaynak metinde geçen kültürel öğelerin, mesajını kaybetmeden ve anlam kaybı olmadan erek metne aktarılmasıdır. Çevirmenin dikkat etmesi gereken bir diğer nokta da burada ortaya çıkmaktadır.

Toplumların kendilerine özgü alışkanlıkları, gelenek görenekleri, değer yargıları gibi bir çok kültürel etkenler birbirleriyle kimi zaman uyuşurken, kimi zaman belirgin farklılıklar gösterir. Özgün bir eserin, başka bir dilde yeniden oluşturulması ne kadar zor ise, farklı dil ve kültürel yapıya sahip metinleri çevirirken tamamen eşdeğer metinleri oluşturmak da aynı derecede güçtür. Fakat bu zorluklarla karşılaşan çevirmen için atlama, çevirmeme, kısaltma gibi yaklaşımlar çözüm yolu olmamalıdır (Konmuş, 2007:17).

Ateşman bu konuyla ilgili şöyle sözlere yer vermiştir;

Dil, o dili konuşan insanların dünyaya bakış, o dünyayı kavrayış biçimi aynı zamanda. Yani dil dediğimiz şey, bir grup insanı ya da toplumu diğerlerinden ayırt edici özelliklerin toplamı anlamına gelen kültürün bir parçası. Çeviride bu iki kültür karşı karşıya gelmekte. Kültürlerarası iletişimin gerçekleşebilmesi için çeviri metnin erek kültürde belirli bir işleve sahip olması gerekir. Nasıl ki kaynak metin kaynak dilde ve kültürde belirli bir işleve sahipse, erek metin de erek kültürde benzer bir işleve sahip olmalıdır. Böyle bir tespit şu açıdan önemlidir: Erek metnin taşıdığı işlevin çevirinin odağına yerleştirilmesi, eskilerin deyişiyle kaynak metne "sadakat" anlayışı ile vedalaşılmasını gerektirir. Artık "orijinal metin" kutsal bir metin olmaktan çıkar, yalnızca çevirmene kaynak metnin taşıdığı anlamın ya da işlevin tespit edilmesine yarayan bir "materyal" düzeyine iner. Bu da çevirmenin sorumluluğunu, çeviri süreci içindeki payını son derece arttırıcı ve çevirmeni aktarıcı değil, yaratıcı olmaya zorlayan bir bakıştır. Çevirmen, sorumluluğu arttıkça özgürleşir, özgürleştikçe yaratıcı olmak zorundadır, yaratıcı oldukça da yaptığı iş zorlaşır. Çeviri süreci sırasında metnin bütününe erek kültürde yerine getireceği işlevi bir an için bile aklından çıkarmamalıdır (Ateşman, e-dergi, 2011: 31-32).

Çeviride aktarılan sadece dil değil, dil içerisindeki o dile ait kültürel olgulardır da. Bu nedenle okuyucuya erek metindeki kültürün yanlış aktarılmaması için bu noktada hassasiyet gösterilmelidir.

Çevirmen Kimdir?

Çevirmen kimdir, görevleri nelerdir gibi sorulara bugüne dek bir çok farklı yanıt verilmiştir. Boztaş ve Yener çevirmenin kimliğine dair şu açıklamayı getirmiştir.

Çevirmen kaynak dildeki sözlü ya da yazılı bir iletiyi anlam düzeyinde ve işlev düzeyinde, eşdeğer bir şekilde, erek dile aktaran bir iletişim uzmanıdır. Başka bir deyişle çevirmen iki dil arasında aracıdır. (Boztaş ve Yener, 1999:38).

Eruz ise çevirmenin çok kültürlü kimliğine değinmektedir. Çevirmenin çağlara göre, zaman zaman bir din adamı, bir dinbilimci, bir yazar, bir hukukçu, bir bilim adamı ya da bir devlet adamı olarak karşımıza çıktığını söyler. Bunu Mısır’da Napolyon’un çevirmenliğini yapan Paradis’in bir sözüne yer vererek açıklamıştır.

“ İyi bir tercüman, kendi ana dilini iyi bilmeli, Doğu dillerinden anadiline çevrilmiş sözlük ve kitaplardan yararlanabilmek için yeterli Latince bilgisine sahip olmalı, ayrıca yazacak ve tercüme edecek kadar İtalyanca, Rumca, Türkçe, Arapça, ve Farsça bilmelidir; büyük devletlerin il alanları ve ticaretin kuralları hakkında bilgi sahibi olmalı, tarih ve coğrafya bilmeli, özellikle de Türkiye’nin yasalarını ve adetlerini, Osmanlı hükümetinin çalışma tarzını ve yönetimle ilgili formaliteleri tam anlamıyla öğrenmiş olmalıdır. Ayrıca iyi bir tercüman bu bilgilerin yanı sıra, sağduyuya, uzlaşmaya yatkın bir kafaya ve soğukkanlılığa, dürüst ve güvenilir bir kişiliğe, veba salgınına aldırmayacak kadar da cesarete sahip olmalıdır.” (Eruz, 2003:43).

Boztaş ve Coşkun ise eserlerinde çevirmenin şu özelliklerine yer vermişlerdir.

Çevirmen, kaynak metinle, alıcısı her kim olursa olsun erek metin arasında bir aracıdır. Çevirmen sadece iki dili bilen biri değil, aynı zamanda bir kültür arasındaki güçlükleri yenerek anlam aktarımı yapan kişidir. İşte bu nedenle çevirmen her iki dilin kültürünü çok iyi tanımalı, eğer tanımıyorsa bu eksikliğini gidermeye istekli ve hazır bir kişi olmalıdır. Hepsinden daha önemlisi çevirmenin kaynak dili doyurucu bir biçimde bilmesi ve erek dil üzerinde de tam bir denetime sahip olması gerekmektedir (Boztaş ve Coşkun, 2004:24).

Nida'dan da şöyle bir alıntı yapmışlardır;

Çevirmen, yalnızca iletinin açıkça ortada olan içeriğini anlamakla kalmamalı, ince anlam ayrımlarını, sözcüklerin anlamlı, coşkusal değerlerini ve iletinin “tadını ve ruhunu” belirleyen biçimsel özelliklerini de kavramalıdır. Ayrıca çevirmen hem kaynak dilin, hem de amaç dilin işlevlerini iyi bilmek zorundadır. Yani metindeki dil işlevini anlatımcı mı, bilgilendirici mi, yoksa yönlendirici mi olup olmadığını ayırt edebilmelidir (Boztaş ve Coşkun, 2002:24).

Cary ise, çevirmen kavramına şu şekilde açıklama getirmiştir;

“Okurken asla sürüklenemeyen, asla onu irdelemeden geçme hakkı olmayan, her sözcüğü, metini canlandıran ve siz mutlu okuyucuyu alıp götüren devingenliği de yitirmeden, derinliğini araştırmak zorunda olan, yaprakların hışırtısını kesmeden kökleri eşelemek zorunda kalan birini düşünecek olursanız, işte biz ona çevirmen adını verdik” (Cary, 1996:48).

Her ne kadar teknolojik aletlerle çeviri yapılabilse de bir insanın mantığı, duyguları ve tecrübeleri çeviride büyük rol teşkil eder. Bu nedenle çevirmenin vazgeçilmez bir yeri ve üzerinde taşıdığı büyük bir görevi vardır.

Yazın Çevirmeni Kimdir?

Bir çok farklı alanda çeviri yapılması nedeniyle çevirmenler de birbirleri arasında farklılık gösterebilmektedir. Burada değinilmekte olan yazın çevirmenine dair Aksoy şu tanımlamaları yapmaktadır.

Yazın çevirisi ile uğraşan kişinin yapısı son derece önemlidir. Diğer metin türleri çevirmenlerin aksine, yazın çevirmeni yazını iyi tanımalı, sevmeli ve yazınsal eserleri okumaktan zevk alabilmelidir. Bir yazın çevirmeni kendini ifade etmeye açık olmalı, bir ressamın resminde kendi izlenimlerini bırakması gibi kendi kişiliğinin izlerini, özgün yazarın önüne geçmeden, çeviride bırakabilmelidir. Bu amaca uygun olarak, yazın çevirmeni bir metni bir dilden diğerine aktarırken diğer çevirmenlere göre daha özgürce davranabilir. Metnin genel anlamı ve iletisine sadık olduğu sürece, yazın çevirmeni metni kendi konumu, beğenisi, kültürel yapısı ve metnin hedeflenen işlevi doğrultusunda değiştirebilir. Çevirmenin özgürlük sınırlarını, hedef kültürde var olan yazınsal kurallar, beklentiler ve ortam belirler (Aksoy, 2002:58).

Çevirmen başarılı bir çeviri için özgürce davranabilir. Bu özgürlüğün dozu hedef kültürde anlaşılır olmakla belirlenmelidir.

Yazın çevirmeni, ait olduğu yazın geleneğini, bu gelenek içinde çevirinin yerini ve üzerinde çalıştığı çevirinin hangi amaçlara hizmet etmek üzere hedeflendiğini çok iyi saptamış olmalıdır. Buna göre çevirmen, özgün metni ya hedef kültürün bir parçasıymış gibi çevirmesini sağlayan bir yöntemi ya da yabancılığını ve çevirinin özgün metne bağlılığını ön plana çıkaran bir çeviri yöntemi benimser; ancak her iki yöntemde de çevirmenin amacı, çeviriyi hedef kültürde kabul edilebilir ve okunabilir kılmaktır (Aksoy, 2002:58).

Çevirmenlik sadece dil bilmekle mümkün olan bir meslek ya da uğraşı değildir. Çevirmenin sahip olması gereken bir takım beceriler vardır. Bu beceriler çevirmende mevcut olduğu sürece sağlıklı bir çeviriden söz edilebilir. İyi bir çevirmen olmak için yazınsal metinleri bir dilden diğerine aktarmak yetmez. Bu aktarım yaratıcılık, sanat ve yetenek içermelidir. Çevirmen, özgün metni okuma ve yorumlama sürecinde metnin içindeki yazınsal özellikleri belirleyebilecek yazın zevkine ve anlayışına sahip olmalıdır. Gregory Rabassa yazın çevirmenini şöyle anlatır:

İdeal bir çevirmen, ideal bir okuyucu olmalıdır; çünkü çeviri, özgün eserin en iyi şekilde okunmuş olduğunu yansıtmak zorundadır. Ayrıca bir dilde çok iyi okuyabilen birisi, her zaman iyi bir çevirmen olamaz. Bu da şu demektir: Çevirmen iyi bir yazar da olmalıdır. En azından bir yazarın sahip olduğu teknik becerilere sahip olmalıdır (Aksoy, 2002:58-59).

Sözü edilen bu özellikler yazın çevirisinde unutulmaması gerek noktalar. Aksi takdirde sorunlarla karşılaşmak kaçınılmaz olmaktadır.

Yazın Çevirisinde Karşılaşılan Sorunlar

Çevirmen, kaynak metinden erek metne yaptığı aktarım sırasında, bir takım sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu sorunlar farklı nedenlerden kaynaklanabilir. Bu çalışmada bu sorunlara şu başlıklar altında açıklık getirilmeye çalışılmıştır;

Sanatsal Dil Kullanımı ile İlgili Sorunlar

Çevirisi yapılan bir yazında sanatsal bir dil kullanımına gidilmiş olabilir. Bu kullanımda yazarın başvurduğu sanatsallık erek dile aktarımda yetersiz kalabilmekte ve sanatsal dil kullanımı çeviriye yansıtılabilmektedir.

Yaklaşık 250 çeşit söz sanatları türü olduğu göz önüne alınırsa, yazın çevirisinin bu boyutunun yarattığı güçlük daha iyi anlaşılabilir. Çevirmen açısından önemli olan, sanatsal dil kullanımının ne olduğundan çok (eğretileme, simge, imge vb.) teknik ve anlamsal özelliği çerçevesinde nasıl yaratılıp kullanıldığı, metin içindeki yeri ve metindeki diğer unsurlarla olan ilişkisi ve diğer dilde nasıl yeniden yaratılabileceğidir (Aksoy, 2002:83).

Sanatsal bir kullanım kaynak dilde anlaşılır olabilir, ancak bu kullanım hedef dilde kaynaktaki anlama en yakın şekilde verilmeye çalışılmalıdır. Bu nedenle sanatsal kullanımları düz bir kullanım gibi görmeyip, çeviri sırasında hassasiyet gösterilmelidir.

Çevirmenin yazınsal bir eseri oluşturan sanatsal kullanımları çözümleyip anlaması, çeviri yöntemini belirlemesine yardımcı olur. Eşdeğer sanatsal yaratımlar hedef dilde olmadığı ya da aynı anlamı ve etkiyi vermediği durumlarda çevirmen çeşitli yöntemlere başvurabilir. Bunlar eşdeğer dil kullanımı bulma, anlamını çevirme, başka bir söz sanatıyla “değiştirme”, “atlama” ya da “açıklama” olarak sıralanabilir. Ancak bu yöntem belirleme keyfi olmamalı, metnin sanatsal ve estetik tüm etkilerinin yeniden yaratılmasını, eserin çeviri bir eser olarak çevrilme amacına uygun bir işleve sahip olmasını sağlayacak bir yöntem seçilmelidir (Aksoy, 202:85).

Sanatsal dil kullanımlarının başarılı çevirisi, o çevirinin zengin bir anlam derinliğine sahip olmasına ve eserin okuyucu tarafından benimsenmesine katkıda bulunacaktır.

Dilbilgisel Sorunlar

Bir çevirmenin gerek kaynak dilin gerekse hedef dilin dilbilgisi kurallarına yeterince hakim olması, ele aldığı çevirinin başarılı olmasında büyük rol oynamaktadır.

Yazın çevirisi çerçevesinde ele alındığında, kaynak dile ait dilbilgisel yapıların hedef dilde karşılıklarının yapı ve anlam olarak olmadığı durumlar kastedilir. Bazı durumlarda ise dilbilgisel yapının sanatsal etki yaratmak nedeniyle son derece karmaşık kullanımı da çevirmen için büyük sorun oluşturur (Aksoy, 2002:86).

Çevirmen, içinde bulunduğu ortam, yeteneği ve yaratıcılığı elverdiği ölçüde, hedef dil bilgisinin derin ve eşsiz olduğu varsayımıyla, çeviri sürecini gerçekleştirecek, çok zorunlu durumlarda ise o eseri çevirmeyecektir (Aksoy, 2002:87).

Çevirmen karşılaştığı bu tip zorluklar karşısında en doğru, hedef dildeki anlama en yakın anlamı oluşturacak stratejiyi kullanmalı, bunları yapabileceğinden emin olmadığı takdirde çeviriden vazgeçmelidir.

Kültürel Sözcükler ve Kavramlar

Çevirmen çeviri sırasında çevirisini yaptığı eserin yalnızca dilbilgisel kurallarını çevirmekle yükümlü değil aksine o dile ait kültüre özgü ifadeleri de gerçeğe en yakın şekilde okuyucuya aktarmakla yükümlüdür. Bu şekilde yazarın göndermek istediği mesaj okuyucuya sağlıklı bir şekilde aktarılmış olur.

Toplumların kendilerine özgü alışkanlıkları, gelenek görenekleri, değer yargıları, sınıflandırmaları vb. özellikleri bazı durumlarda birbiriyle örtüşürken, bazı durumlarda da belirgin farklılıklar gösterir. Böylece kültür, çevirmenin göz önüne almasını gerektiren bir değişkenlik unsuru içerir. Günümüzde çeviride kültürel aktarımın önemi tamamen bilinmektedir. İki dilbilimsel toplum arasındaki kültürel uyumsuzluk kültürlerin üyelerince de dile getirilmekte ve hedef kültür açısından kabul edilemezlik sorununu doğurmaktadır. Böylece çeviri sürecinde çevirmen, hedef kültürde kabulü ve uyumu sağlamak üzere “koruma” dan (kaynak metindeki kültürel göstergelerin aynen üretilerek farklılığın kabul edilmesinden) “yerileştirme” ye (kültürel bir başka değere dönüştürmeye) dek çeşitli yöntemler kullanır. Çevirmenin yöntemi alıcı toplumun hoşgörü derecesi ve kendisinin ne kadar dilsel kısıtlamalar dışında olduğuyla, yerleşik bir kültüre sahip olup olmadığı ile de ilgilidir. (Aksoy, 2002:88-89).

Hedef kültürde bilgi sahibi olmak ya da bilgi sahibi olmak için araştırmalar yapmak, o dildeki kültürel ifadelerin karşılanması faydalı olacaktır. Hedef kültürü tanımakla o kültüre ait dile çeviri yapmak birbirleriyle ilişkili durumlardır ve çevirmenin hedeflediği kültürün dilinde daha rahat gezinmesini sağlayacaktır.

Kültür odaklı çeviri sorunlarını “*kaynak metinde işlevsel ve anlamsal açıdan hedef metne taşındığında, hedef kültürde var olmama ya da hedef metin okuyucusunun*

kültürel dizgesinde farklı bir metinlerarası konumda olan özellikler” tümcesiyle tanımlayabiliriz (Aksoy, 2002:89).

Çeviride kültürel öğeler içeren özel isimlerle karşılaşmak olasıdır. Özel isimler ifade ettikleri anlama göre çevirilebilirler.

Çevirmen açısından iki temel sınıflama yapmak mümkündür. Bunlar özel isimler ve genel ifadeler şeklinde ayrılabilir. Theo Hermans, özel isimleri ikiye ayırır: *Geleneksel* ve *yüklü*. Geleneksel özel isimler kendi kendine bir anlam ifade etmeyen, herhangi bir çağrışım, imge ya da simge ile metiniçi ve dışı unsurları etkilemeyen Charles, Ayşe, Londra vb. isimlerdir. Geleneksel isimler olduğu gibi aktarılırken, yüklü isimler yerine göre sözcük karşılıklarıyla, yerine göre çağrıştırdığı anlamlara veya diğer kültürdeki eşdeğerliğine göre çevrilir. Ancak kültür odaklı terimlerde çevirmen açısından asıl sorun özel isim olmayan isim, kavram, deyim ve terimlerde yaşanır (Aksoy, 2002:90).

Kültürel ifadelerin çevirisinde dilsel aktarımın ötesinde bir takım durumlar oluşabilir.

- 1) Çevresel unsurlar (iklim, mevsimler)
- 2) Maddesel kültür (yiyecek, giyecek, şehirler, köyler, ulaşım araçları, ev eşyaları vb.)
- 3) Sosyal kültür: iş yaşamı ve özel yaşam ile ilgili unsurlar
- 4) Kuruluşlar, faaliyetler, süreçler, dini, siyasi, sanatsal ve idari kavramlar (Çocuk Esirgeme Kurumu, Demokrasi, Monarşi, Vergi sistemi vb.)
- 5) Davranışlar ve gelenek görenekler
- 6) Deyimler ve ifade kalıpları (Aksoy, 2002:90).

Çevirmen, böyle bir çeviri sürecinde sağlıklı bir aktarımın gerçekleşmesi için belli noktaları göz önünde bulundurarak ilerlemesi gereken doğru yolu belirlemelidir. Aksoy, buna açıklık getirmek amacıyla, Newmark’ın yöntemlerine değinmiştir.

Bu unsurların bazen tümü bir eserde bulunabilirken bazen bir ya da birkaçı bulunabilir. Çevirmen, eserin hedef okuyucu açısından çeviride sorun oluşturacak kültürel unsurlarını, çevirinin bütünlüğünü, hedef toplum açısından işlevini ve kaynak eserin sanatsal ve işlevsel özelliklerini olabildiğince koruyarak, çeviri yöntemine ve

hedefine göre nasıl bir aktarım gerçekleştireceğini saptamalıdır. Bu saptama sırasında kendisine yardımcı olacak yöntemleri Peter Newmark aşağıdaki gibi sıralar:

- a) *Sözcüğü sözcüğüne çeviri*: Buna göre çevrilecek olan kültürel unsur, isim, öbekler, cümle, ve yan cümlecikler hedef kültürdeki eşdeğerlilikleriyle çevrilir.
- b) *Aktarım*: Kaynak kültüre duyulan saygıyı da gösteren bir yöntem olan aktarım sıklıkla hedef kültürde karşılığı ve çevirisi olmayan coğrafi, tarihi yer ve isimler, unvanlar, kurum ve kuruluşlar, gazete, kitap, dergi isimlerinin karşı kültüre taşınmasında kullanılır.
- c) *Uyarlama*: Kaynak unsurun, hedef kültürdeki bir benzeriyle karşılanmasıdır. Ancak bu yöntemin tek sakıncası, kaynak eserin özgünlüğünün ve başkalığının yitirilmesidir.
- ç) *İşlevsel Çeviri*: Okuyucuya sorun oluşturmayacak evrensel bir terimle kültürel unsurun karşılanması olarak açıklanan yöntemdir.
- d) *Açıklama*: Kültürel unsurun daha iyi anlaşılması için sözcükler ya da kavramların eklenmesi.
- e) *Çıkarma*: Bu yöntemde kültürel unsur çevirmence bir sakınca görülmeyle hedef metinden tamamen çıkarılır (Aksoy, 2002:91-92).

Kültürel sözcük ve kavramların okuyucuda bir mesaj yaratması oldukça önem taşımaktadır ve bunun gerçekleşmesi belirtildiği gibi bir çok yöntemden bir ya da birkaçının seçilerek okuyucuya anlaşılır bir şekilde gönderilmesiyle mümkün olur.

Tarihsel Uzaklık ile İlgili Sorunlar

Dil, sözcükler ve onların ilettiği mesajlar tarihin ilerlemesiyle değişikliğe maruz kalabilmektedirler. Yıllar önce kullanılan bir sözcüğün, deyim, atasözünün vb. yıllar sonra eskisi kadar kullanılmaması gibi durumlarla karşılaşılabilir. Böyle bir durumda tarihsel uzaklıkla ilgili sorunlarla, çevirisi yapılan eserde karşılaşmak söz konusu olabilir.

Çeviriden öte, herhangi bir yazın eserini oluşturan unsurlar kaynak kültürün içinde zaman geçtikçe değişikliklere uğrayarak bazen çağdaş bir okuyucu tarafından tamamen “yabancı” ve “modası geçmiş” olarak tanımlanır ve aynı dil ve ortam içinde çağdaşlaştırılması gerekebilir. Bu değişiklikler dil açısından olduğu gibi isimler ve kavramları da kapsayabilir. Eserde yer alan duygu ve düşünceler, dünya görüşünün değişmesiyle anlaşılabilir bir duruma dönüşebilir. Dolayısıyla çevirmen yalnızca dizgeler

arası değil, dizge içi değişimleri de betimlemek göreviyle karşı karşıya gelir. Bu durumda çevirmenin üstesinden gelmesi gereken sorunlar yalnızca dilbilimsel değil, yazınsal ve toplumsal – kültürel sorunlardır. Çevirmen eski bir dilde yazılmış bir şiiri eski bir Türkçeyle mi çevirmelidir, yoksa güncel bir dil mi kullanılmalıdır? Çevirmen artık şiir sanatında var olmayan özgün türe sadık kalarak aynı yazınsal ve teknik özellikleri korumalı mıdır, yoksa güncel bir şiir tekniği mi kullanılmalıdır? Kaynak eserde yer alan modası geçmiş imge ve çağrışımları korumalı mı, güncelleştirmeli midir? (Aksoy, 2002:93)

Aksoy, buradaki gibi bir sorun için James Holmes tarafından ortaya koyulan yöntemlerinden faydalanmıştır ve eserinde belirtmiştir.

Tüm bu soruların yanıtı, çevirmeni zorlar ve her bir durum için farklı yöntemler bulmaya yönlendirebilir. James Holmes yazın çevirisinde zaman faktörünü aşabilmek için çevirmene iki yöntem önerir:

- a) *Tarihselleştiren çeviri*: Kaynak metnin belirli bir yönünün, güncel olmasa da korunarak aktarılması.
- b) *Güncelleştiren çeviri ya da yeniden yaratan çeviri*: Kaynak eserdeki unsurların çağdaş karşılanması.

Holmes, bu iki yöntemi, hedef yazınsal dizge açısından üç yöntem ile açıklama yoluna gider.

- a) Kaynak eser yazıldığı yüzyılın diliyle çevrilir,
- b) Kaynak eser ölçünleşmiş ve günümüz yüzyılının başına dek kullanılmış olan eski bir dille çevrilir,
- c) Eser çağdaş kullanımlara uygun olarak çevrilir; ancak bu yöntem de kendi içinde “geleneksel çağdaş” ve “deneysel çağdaş” olarak, yazın okuyucusunun kabul edeceği kullanımlar olarak ayrılır. Tüm bu yöntemlerin belirlenmesi, ancak çevirmenin hedef toplumsal, kültürel ve yazınsal kısıtlamaları ve beklentileri çerçevesinde ve çevirmenin öznel beğenisi doğrultusunda değerlendirildiği sürece geçerli olabilir (Aksoy, 2002:94).

Çevirmenin hedeflediği okuyucu kitlesi için en uygun yöntemi belirlemesi, çevirideki tarihsel ifadelerin okuyucu için net bir hal almasını sağlayacaktır.

Yazınsal Türler ve Teknikler ile İlgili Sorunlar

Yazınsal türler ve teknikler çeviride dikkate alınması gereken ve hedeflenen anlamı vermekte rol oynayan bir unsurdur ve bu doğrultuda karşılaşılan sorunlar aşağıdaki gibi açıklanabilmektedir.

Kültürlerin yazın ve çeviri geçmişine bakıldığında, iki faaliyetin de baş başa gittiği söylenebilir. Bir toplumda yazınsal faaliyetin oluşumu ve gelişimi, her seferinde ve mutlaka çeviri sayesinde ve çeviri aracılığıyla gerçekleşmiştir. Ancak kültürler içindeki yazınsal geleneğin oluşumu yalnızca zaman unsuru ile değil, sosyal, toplumsal ve kültürel faaliyetlerin çeşitliliği ile de ilgilidir. Bir yazınsal dizge içinde merkezi bir etkinlik olan çevirinin bir amacının da, zayıf, yeni oluşmakta olan ya da sarsıntı geçiren bir yazın içinde yeni türler ve teknikler yaratarak dilinin yazınsal üretim için yeterliliğini kanıtlamak olduğu söylenebilir. Bu çerçevede çeviri ele alındığında çevirmenin kendisini yönlendiren kurallar ışığında hedefinin çeviri eser aracılığı ile hedef kültürde var olmayan türleri, hedef dilin zenginliğini kullanarak hedef kültüre ve yazına tanıtmak olduğu söylenebilir. Hedef yazın içinde var olmayan bir türü ya da tekniği, o tür ya da teknik için gerekli dilsel ve kavramsal unsurlarla birlikte hedef kültüre sunmak gerektiğinde çevirmen çeşitli sorunlarla karşılaşır (Aksoy, 2002:96).

Kaynak metinde kullanılmış her tür ya da teknik erek metinde karşılanamayabilir. Böyle bir durumda çevirmen kendi uğraşısıyla teknik ya da yöntemler geliştirerek, hedef dilde sıkıntı oluşturmada anlaşılabilecek bir çeviri yapabilir.

Hedef yazında kaynak yazında kullanılmış olan tekniklerin bulunmaması, çevirmeni zorlayan ve hedeflerine göre yeni yöntemler bulmasını ve uygulamasını gerektiren bir durumdur. Özellikle kaynak dilin hedef dile göre çok daha tanınmış olduğu ve baskın geldiği durumlarda, hedef dile ve yazınında var olmayan bu teknikleri dayatmak uygun ve doğru olmaz. Geçmişte çevirinin hedef dili “eğitmek”, kaynak dil gibi kusursuz bir düzeye getirmek için kullanılması görüşü artık geçerliliğini yitirmiştir. Günümüzde çevirmenler dilbilgisel sınıflamaları, hedef okuyucunun kolaylıkla anlayabileceği gibi değişikliklere uğratmakta kendilerini özgür hissetmektedirler (Aksoy, 2002:99).

Çevirmen kaynak metindeki tekniklere bağlı kalmak gibi bir mecburiyet içerisinde değildir. Burada çevirmenin gütmesi gerek amaç, okuyucunun anlatılmak isteneni anlamasını sağlamaktır. Bunu sağlayabilmek için gerekirse yeni teknikler yaratmalı ama anlaşılabilirliği ortaya koymalıdır.

Çeviri Süreci

Çeviri süreci, kaynak metinden başlanılarak istenilen erek metne varıncaya kadar geçen sürede ortaya konulan eylemlerin tümüdür. Köksal, bu süreci iki tip etkinlikle açıklamaktadır:

1. Kaynak dil metnini anlamak,
2. Hedef dil metnini formüle etmek (Köksal, 2005:5)

Köksal, aynı kitabında Hervey ve Higgins'in çeviri süreci hakkındaki görüşlerine de yer vermiştir.

Hervey ve Higgins, hedef dil metninin kaynak dil bildirimindeki;

1. Detaylardan uzaklaşmak,
2. Detaylara ekleme yapmak ve
3. Detayları sadık bir biçimde yeniden oluşturmaya çalışmak

derecesine göre tanımlanan çeviri benzeri üç tip temel sürecin var olduğunu ileri sürmektedir (Köksal, 2005:5).

Mehmet Rıfat ise Çeviri Seçkisi -2 adlı kitabında çeviri süreçlerine dair şöyle bir özetleme yapmıştır;

Çeviri çalışmasının uygulanmasıyla ilgili temel süreçler kabaca iki kategoriye bölünebilir.

1. Teknik süreçler
2. Çalışmanın düzenlenmesiyle ilgili süreçler

Teknik süreçler, çevirmenin kaynak dil metnini amaç dil metnine dönüştürürken izlediği süreçleri içine alır; düzenlemesiyle ilgili süreçlerse, tek bir çevirmenin açısından olsun, çoğu zaman yapıldığı gibi bir kurul açısından olsun, bu tür çalışmanın düzenlenişini kapsar (Rıfat, 2003-2004:101).

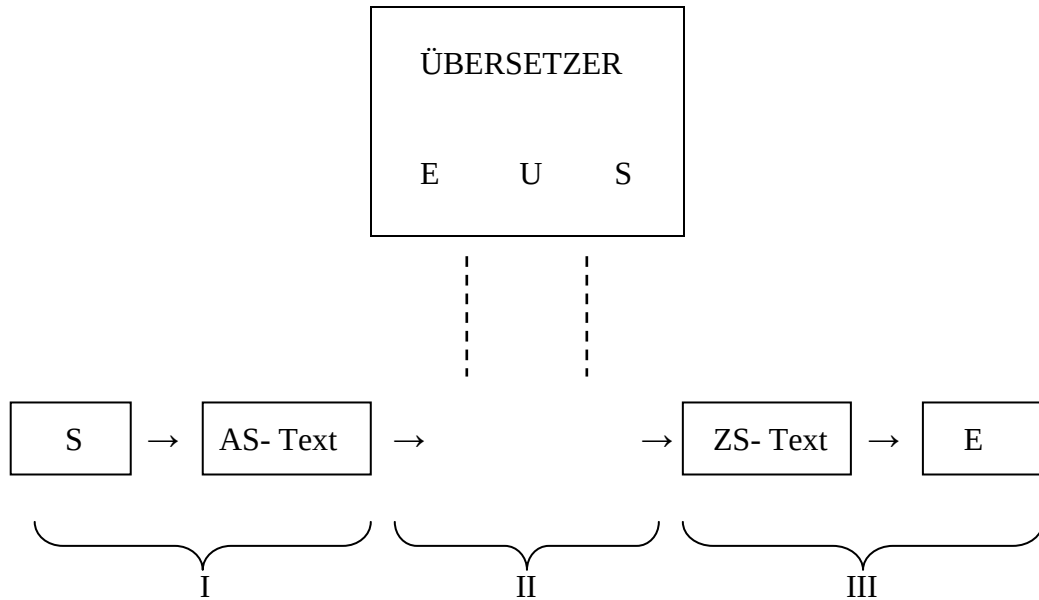
Hansen Gyde ise çeviri sürecini net bir açıklamayla şu şekilde tanımlamıştır.

Çeviri süreci, çevirmenin kaynak metni ve bu görevi alması ve kaynak metinle çalışmaya başlaması anından, erek metnin bitirilmiş ve teslim edilmiş olmasına kadar geçen somut olaydır. Bu da demektir ki; görevin ve kaynak metnin okunması, kağıt ya da tuş takımı üzerindeki her hareket, her türlü yardımcı aracın kullanımı ve de değişikliğe sebep olan ya da sorunun çözümüne katkıda bulunan tüm bilişsel süreçler, birer çeviri sürecidir (Gyde, 2006:25).

Çeviri süreci tanımına Berk kaynağında aşağıdaki gibi yer vermiştir;

Özünde var olan iletişim parametrelerini ve çevirmene getirilen kısıtlamaları da göz önüne alarak, iki metin arasında bir eşdeğerlik ilişkisi kurma amacıyla kaynak metnin anlamının yorumlanmasını ve hedef metnin oluşturulmasını kapsayan bir dillerarası aktarım işlemi. Almanca’da *Translation* olarak kullanılan terim ise hem yazılı (*übersetzen*) hem de sözlü çeviriye (*dolmetschen*) işaret eder (Berk, 2005:105).

Kaya, çevirinin bilişsel sürecini aydınlatmak adına tezinde Kade’nin şu şemasıyla açıklamalar yapmıştır;

Çeviri sürecinin bu modelinde, çevirmen çift rol üstlendiği bir durumdadır. O, kaynak metnin alıcısı ve erek metnin göndericisidir. Modelin altındaki numaralanmış parantezler, çevirinin her bir sürecine işaret eder.

I. Aşama, göndericiyle, yani orijinal metnin yazarıyla, çevirmen, yani orijinal metnin alıcısı arasında bir iletişim oluşturur.

II. Aşama, çevirmen tarafından kodlama olarak gerçekleştirilen, kaynak metinden erek metine olan geçiş evresidir.

III. Aşama, çevirmen (gönderici olan) ile erek metindeki alıcı olan arasında iletişimi oluşturur (Kaya, 2004:27).

Çeviri İçin Gerekli Olan Altyapı

Başarılı bir çeviri için, çevirmenin sahip olması ve kendinde var olup olmadığını sorgulaması gereken bir takım altyapısal yeterlilikler bulunmaktadır. Bayraktar'ın çalışmasında, Nord'dan yaptığı alıntıyla bu yeterlilikler, şöyle bir çizelgeyle ortaya koyulmuştur:

YETENEKLER	Analiz yapma yeteneği
	Karar verme yeteneği
	Yaratıcılık
	Sonuca bağlama yeteneği
BİLGİLER	Her iki dilde Dil ve Kültür bilgisi
	Teori ve yöntem bilgisi
	Uygulama bilgisi
BECERİLER	Görev analizi
	Kaynak dilde metin analizi
	Stratejik taslak
	Hedef dilde metin üretme becerisi
	Kültürlerarası din bilgisi

(Bayraktar, 2008:23)

Yetenekler

Çeviri her ne kadar doğuştan gelen bir nitelik olsa da dıştan gelen etkilere de açık olması nedeniyle geliştirilebilen de bir özelliktir. Cary, çeviride yeteneğin önemini şöyle vurgulamıştır;

Çeviri işleminde yalnızca dilsel bilgi yeterli değildir. İster profesyonel bir çevirmen, ister böyle işleri fırsat buldukça yapan bir mühendis, sonuçta aralarındaki zıtlık yeterince yanıltıcı olsa bile, çeviriyle uğraşan kişi yetenekli olmalı (Cary, 1996:76).

Yeteneğin dilsel bilgi ile kullanılması ise, çok tatmin edici sonuçlar verebilir.

Analiz Etme Yeteneği

Metni analiz etmek, çevirmeni başarılı bir sonuca götürmesi için sahip olunması gereken bir özelliktir.

Çeviriye başlamadan önce kaynak metnin anlaşılması gerekmektedir. Bunun için de yazarın mesajının anlaşılması ve konu bütünlüğünün zihinde oluşturulması için kaynak metin iyi bir analiz sürecinden geçmelidir. Çeviri bittikten sonra ise analiz etme yeteneği her iki metnin karşılıklı incelenmesinde kullanılacaktır (Bayraktar, 2008:24).

Çeviri öncesi doğru bir analiz, yazarı doğru anlayıp okuyucuya doğru mesaj vermeyi, yani çevirmenin doğru bir aracılık yapmasını sağlar.

Karar Verme Yeteneği

Çeviri sürecinde kullanılacak olan çeviri stratejilerinin, çeviri yöntemlerinin, yolların, sözcüklerin, ifadelerin seçiminde önemli rol oynayan bir yetenektir. Bunların doğru kullanılmasını sağlayan bu yetenek sağlıklı bir çeviri olmasını mümkün kılar.

Yaratıcılık

Çeviride, kaynak metinden yola çıkılarak ortaya koyulmaya çalışılan yeni bir üretim olduğu düşünülürse, bu yeni metnin oluşumunda yaratıcılık önem kazanır.

Çevirmen adayının iyi bir hayal gücü, çıkarımlar yapabilmesi ve muhakeme sahibi olması gerekmektedir.

Sonuca Bağlama Yeteneği

Bayrakdar, sonuca bağlama yeteneği konusunda Nord'un açıklamasına şu şekilde yer vermiştir;

Çeviri, çeviri sürecini tamamladıktan sonra, bir bütüne dönüşür. Cümlelerden çok, tek parça olarak ele alınır. Bu bağlamda sonuca bağlama yeteneği, çevirmenin ortaya çıkardığı metnin anlaşılır olmasını ve kaliteli olmasını sağlayan yetenektir (Bayrakdar, 2008:25).

Sonuca bağlama yeteneğiyle çeviri sağlıklı ve anlaşılır bir bütün olmaktadır.

Bilgiler

İyi bir çeviri için, çevirmen bir takım bilgilere gereksinim duyar. Türk Dil Kurumu bilgi kavramını aşağıdaki gibi tanımlamıştır.

Bilgi; öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat, vukuftur.

Çevirmenin sahip olduğu bu bilgiler ve bilgi edinme isteği, çeviri sürecinde kendisine yardımcı olacaktır.

Dil ve Kültür Bilgisi

Dil ve kültür bilgisi bir çeviriyi baştan sona etkileyebilecek, başarılı ya da başarısız, anlaşılır ya da anlaşılma kılabilen iki önemli noktadır. Çeviride bu iki bilginin önemi yadsınamayacak kadar büyüktür.

Bir dili çevirmek, dil olgularını, oluşturuldukları veya üretildikleri çerçevede içinde bilmek, değerlendirmek ve açıklamakla olanaklıdır (Cary, 2003:15). Çeviri kültürel engellerle de karşılaşır. Bunu gidermenin tek yolu, çevirmenin, çevireceği dilin konuşulduğu ülkeyi, konuşucularını, geleneklerini, dahası uygarlıklarını bilmesinden geçer. Kültürel farklılıklar, dilsel yapı farklılıklarından çok daha önemli bir sorundur. Zira çeviri yapılırken karşılaşılan en temel zorluklardan biri, bir dilden diğer bir dile değil, bir kültürden diğer bir kültüre, hatta bir uygarlıktan diğerine geçiştir (Cary, 2003:16).

Bir çevirmenin çeviride dilsel ve kültürel öğelerle karşılaşması son derece olasıdır. Bu çevirmene bir sorun gibi görünse de uygun yöntemi uyguladığı sürece bu bilgileri hedef dilde anlaşılır hale getirmesi de bir o kadar olasıdır.

Kuram ve Metot Bilgisi

Çeviri kuramlarının ve metotlarının bilgisi çeviri süreci içerisinde daha az hata yapılmasına olanak sağlar. Ayrıca bu kuram ve metotların doğru zamanda ve doğru yerde kullanılmasını da sağlamaktadır.

Uygulama Bilgisi

Uygulama bilgisi zamanla kazanılabilecek bir bilgi olmasıyla beraber, üzerinde uğraşıldıkça gelişebilecek bir kazanımdır. Bu bilgi çok okumak, çevirileri karşılaştırıp incelemek, çeviri denemelerinde bulunmak gibi uğraşlarla geliştirilmeye müsaittir.

Beceriler

Çeviri eylemi bir takım becerilere sahip olarak gerçekleştirilmesi gereken bir süreçtir. Bu beceriler öğrenilebilir ya da yetersiz ise geliştirilebilir. Ancak bazı becerilerin eksikliği çeviride de bir takım eksikliklere neden olmak gibi bir sorun oluşturabilir.

Beceriler de tıpkı bilgiler gibi uygun çalışmalar ve alıştırmalarla geliştirmek mümkündür. “Görev analizi, kaynak dilde metin analizi, stratejik taslak, hedef dilde metin üretme becerisi, sözlük kullanımı, alan taraması ansiklopedi ve başka yardımcı materyallerin kullanımı öncelikle gerekli bir “çeviri durumu” olmaksızın denenip geliştirilebilir. Bu beceriler tamamen erek dil ve EM için gerekli olan becerilerdir. (Bayrakdar, 2008:27-28).

Çevirmen gerçek bir çeviriye başlamadan önce becerilerinin gelişimi için, belli egzersizler yaparak hazırlanabilir.

Yapılması planlanan çalışma için görev analizi becerisi gereklidir. Kaynak dilde metin analizi, kaynak metnin içinde bulunan deyim, atasözü gibi dilsel kullanımların tespiti ve konu bütünlüğü için gereklidir. İyi bir çevirinin ortaya çıkması için öncelikle kaynak metnin anlaşılması gerekir. Stratejik taslak ise ne – ne için – nasıl çevrilir sorularının cevaplanması sürecinde kullanılır. Hedef dilde metin üretme becerisi ise erek metnin kalitesinin artırılmasını hedefler, bu beceri ne kadar yoğunsa üretilmiş metindeki yapaylık o derece ortadan kalkar. Din bilgisi ise metinler arasındaki dinsel öğelerin aktarılmasında gereklidir (Bayrakdar, 2008:27-28).

Çevirmen becerilerinde yetersizlik fark ettiği takdirde, çalışmalar yapıp bu yetersizliği giderme yoluna gitmelidir.

Çeviri Türleri

Çeviri türleri üzerine farklı sayıda kişilerden farklı açıklamalar getirilmiştir. Özlem Berk çeviri sınıflandırmasında ilk temel ayrımı yapan kişi olarak belirttiği Roman Jakobson'un, dilsel bir göstergeyi yorumlamanın üç yolu olduğunu savunduğunu belirtmiştir.

Dil içi çeviri ya da “yeniden sözcükleme” (İng. *rewording*, Alm. *Umformulierung*), dilsel göstergelerin yine aynı dildeki başka göstergelerle yorumlanmasıdır.

Dillerarası çeviri ya da “asıl çeviri” (İng. *translation proper*), dilsel göstergelerin başka bir dildeki dilsel göstergelerle yorumlanmasıdır.

Göstergelerarası çeviri ya da “dönüştürme” (İng. *transmutation* Alm. *Transmutation*), dilsel göstergelerin dildışı dizgelerin göstergeleriyle yorumlanmasıdır.

Görüldüğü gibi çeviriyi göstergebilimsel bir çerçevede ele alan Jakobson, farklı dillerdeki sözcükler arasında tam bir eşdeğerlilik olamayacağından hareketle dillerarası çeviri sürecini çevirmenin başka bir kaynaktan aldığı iletiyi yeniden düzgüllediği ve aktardığı bir çeşit dolaylı anlatım olarak görür (Berk, 2005:34).

Dinçay Köksal ise Jakobson'un bu türlerinin yanında başka dilbilimcilerin de görüşlerine yer vermiştir. Tarih boyunca tartışmaların iki tür çeviri üzerinde yoğunluk kazandığını ifade etmektedir.

- 1) Birebir çeviri
- 2) Serbest çeviri

Köksal, a göre bu iki çeviri türü farklı adlandırılabilir.

Bunlara aynı zamanda sırasıyla *sözcüğü sözcüğüne* ve *anlam* çevirisi de denmektedir. Çeviri türlerini belirtmek için kullanılan terimler farklı ancak ifade ettikleri şey aynıdır (Köksal, 2005:3). Örneğin; Dryden, üç tür çeviriden bahsetmektedir.

- 1) Birebir aktarım (metaphrase)
- 2) Serbest çeviri (paraphrase)
- 3) Taklit (imitation)

Aynı şekilde Postage;

- 1) Çeviri (yani bir ortamdan diğerine aktarma veya taşınma)
- 2) Yorum (değiştirme veya aynen aktarma)
- 3) Açıklama (yazarın eski ürünlerini güne uydurma) (Köksal, 2005:3) arasında ayrım yapmaktadır.

Çeviriler genellikle *iletişimsel* değil *anlamsaldır*; çünkü çok az çevirmen, sadece dili ve konuyu tam olarak bilmektedir ve aracı olunan sözel iletişimde bu seçeneklerden haberdar nitelikli dil uzmanı sayısı da gerçekten azdır. Çevirmen *anlamsal / iletişimsel* veya *sözcüğü sözcüğüne / birebir çeviriyi* sağlayabilmeli ve bunları ne zaman yapması gerektiğini de bilmelidir. Çeviri türleri üzerine yapılan tüm tartışmaları iki temel “kampta” toplamak mümkündür:

- 1) Birebir çeviri ve
- 2) Serbest çeviri

Yüzyıllar öncesi başlayan bu tartışma belki de insanlık tarihi boyunca devam edecektir (Köksal, 2005:4).

Çevirmen, gerek birebir gerekse serbest çeviri yoluna gitmeli ancak yazarın kastettiği anlamı aktarma amacını gütmelidir.

Çeviri Yöntemleri

Çevirmen, çeviri süresince uyguladığı bakış açısını da ortaya koyan yöntemler benimser ve erek metni ortaya koyarken bu yöntemlerden yararlanır.

Çeviri sürecinde, çevirmenin metin üretmede kullandığı çeşitli yöntemler vardır. “Çevirmenin yalnızca kaynak metne karşı sorumlu olduğunu savunan kaynak odaklı bakış açısı, çeviriyi kaynak metnin diline yaklaştırma çabasının ürünüyken, çevirmenin erek metne, kendisine çeviri görevi verene ve çeviri okuruna karşı sorumlu olduğunu savunan erek odaklı bakış açısı, çeviri sürecini bir çevirmenin eylemi olarak görmektedir” (Bayrakdar, 2008:28).

Yazar / Kaynak Odaklı

İlk yöntem yazardan ya da kaynaktan çok kopmadan gerçekleştirilen çeviri yöntemidir.

Kaynak metnin erek metne çevrilmesi ile ilgili olan bir durumdur. Kaynak metni erek metne çevirirken kaynak metnin özgün yapısı, değişik dilbilimsel ve kültürel öğelerine olabildiğince bağlı olarak yapılan bir çeviri kaynak odaklı çeviridir.

Not 1 – Bu tür bir çeviri genellikle doğal olmayan, çeviri kokan, yabancılaştırılmış bir çeviri olarak nitelenir. Erek odaklı çeviriler ise doğallaştırılmış çevirilerdir.

Not 2 – Kaynak metnin özgün biçimini yansıtmak isteyen kaynak odaklı çevirmenler genelde erek metindeki kaynak metnin kısıtlamalarını yansıtır (Boztaş ve Yener, 1999:71).

Okur / Erek Odaklı

İkinci yöntem ise, okuru ya da erek metni hedefleyen, erek dilde anlaşılabilirliği ön planda tutan çeviri yöntemidir.

Erek odaklı çevirmen çevirisinin çeviri kokmayan ve erek dilin ifade özelliklerini taşıyan bir çeviri olması için çaba gösteren bir çevirmendir.

Not – Erek odaklı çevirmen erek dilin kaynaklarını kullanarak çeviride daha çok işleme odaklanır. Erek odaklı çevirmen erek dilin ifade özelliklerini yansıtabilmek için dilbilime ve biçembilime öncelik vererek erek dil okurunun toplumsal – kültürel beklentilerini karşılamaya çalışır (Boztaş ve Yener, 1999:57).

Çeviri Stratejileri

Çeviri stratejileri, çevirmenin önceden belirlediği, sağlıklı bir çeviriye ulaşmak için tuttuğu yoldur.

Çevirmenlerin verilen bir metnin çevirisi için amaçları doğrultusunda uyguladıkları tutarlı bir hareket planıdır.

Not1 – Çeviri stratejisi herhangi bir metine uygulanır ve çeviri süreçlerinin değişik uygulamaları dikkate alındığında bu tür düşüncelerden ayrılır.

Not2 – Duruma bağlı olarak, çevirmenler, uyarlama veya sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejilerini uygulayabilir ya da düşünülen erek kitlenin gereksinim işlevleri doğrultusunda metin türünü tamamen değiştirebilir veya kısmen değişiklik yapabilirler.

Örn: Bir çevirmen bir metnin tüm çevirisi yerine özetini vermenin yeterli olduğuna karar verebilir (Boztas ve Yener, 1999:36).

Çevirmenin üzerinde çalıştığı çeviri için uygun stratejiyi belirlemesi ve bu strateji doğrultusunda çeviri yapması beklenir. Çevirmenlerin çeviriye yaklaşımlarına bağlı olarak benimsedikleri tutarlı bir eylem planı. Duruma göre çevirmenler **uyarlamadan sözcüğü sözcüğüne çeviriye** kadar pek çok stratejiyi benimseyebilir ya da metin türünde hedef kitlenin ihtiyaçlarına göre değişiklik yapabilir (Berk, 2005:105).

Yazıcı ise çeviri stratejilerini belli başlıklar altında sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmalar şu şekilde ortaya koyulmuştur;

Sözcüğü Sözcüğüne Çeviri Stratejileri

Ödünçleme

Sözcüğü sözcüğüne olan stratejilerden bir tanesi olan ödünçleme „Doğrudan aktarım“ ve „Öyküntü“ olmak üzere iki tipte açıklanabilir.

- a) Doğrudan aktarım: Sözcüğün ya aynen hiçbir değişikliğe uğratılmadan ya da erek dilin sesletim kurallarına uygun olarak aynen aktarılması, örneğin; “hypertension” yerine “hipertansiyon” şeklinde çeviri.
- b) Öyküntü: Sözcük ve tamlamanın birebir çevrilmesi, örneğin; “computer” yerine “bilgisayar” şeklinde kullanılması (Yazıcı, 2007:32).

Çevirmen, aktardığı sözcüğün hedeflediği dildeki karşılığının doğrudan aktarımla mı yoksa öyküntü yaparak mı daha iyi anlaşılacağına çeviri sırasında karar verip, uygun stratejiyi kullanabilir.

Somutlaştırma

Okuyucunun zihninde tam bir anlam oluşturmak için sözcüğü somutlaştırma yoluna gidilebilir. Üst anlamlı bir sözcüğü somut bir sözcükle değiştirmek, örneğin; “meal” (yemek) yerine “peynir ekmek”, ya da “stay at home” yerine “pijama terlik” gibi ifadelerin kullanılması (Yazıcı, 2007:32).

Yazılan sözcüğün doğrudan verilmesi okuyucuda soyut bir sözcük olduğu düşüncesini uynadırmayabilip, ilk anlamıyla anlaşılmasına neden olabilir.

Üst anlamlı/ Alt anlamlı Çeviri

Bazı kullanımlar içeriğinde üst ya da alt anlamlar içerebilir. Bu, çeviride sözcüğün tam bire bir karşılığı yerine üst anlamlı, ya da alt anlamlı karşılığını kullanmak anlamına gelir. Örneğin, “yemeğini (üst anlamlı) yedin mi? yerine “kahvaltını (alt anlam) ettin mi?” ya da karşıtı şeklinde üst anlamlı olarak çevrilmesi gibi (Yazıcı, 2007:32).

Altanlam ya da üstanlam kullanıldığı takdirde okuyucunun mesajı daha doğru alacağına kanaat getirilirse, böyle bir stratejiye başvurulabilir.

Türetme

Hedef dildeki karşılığı ön planda tutularak uygulanan stratejidir.

Erek kültürden yola çıkarak yeni sözcük türetme anlamına gelir. İngilizce’deki “chicken pox” sözcüğünün Türkçe’de halk dilinde “suçiçeği” şeklinde adlandırılması buna örnek gösterilebilir (Yazıcı, 2007:32).

Telafi

Çevirilmek istenen kaynak dilde hedef dilde olan bazı sözcükler var olmayabilir ya da yetersiz kalabilir. Böyle durumlarda telafi stratejisiyle eksiklik ortadan kaldırılır.

Dilsel kısıtlamalar nedeniyle çevrilemeyen bir sözcük veya ifadenin çeviri metnin ilerleyen kısmında italik, koyu harf gibi tipografik özelliklerden yararlanarak çevirme yöntemidir. Örneğin, İngilizce’de “sen”, “siz” şeklinde ayrımında bulunmaması sonucu, çevirmen “you” sözcüğünü italik olarak “you” şeklinde çevirmesi gibi düşünülebilir (Yazıcı, 2007:33).

Çevirmen bunu anlam ile veremiyor ise, yazım kurallarıyla telafi yoluna gitmelidir.

Çıkarım (öneri terim)

Çevirmenin dile olan hakimiyeti kadar, kaynak dilden hedef dile aktarım yaparken sahip olduğu çıkarım becerisi de önem taşımaktadır. Çevirilmesi istenen ifadenin hedef dilde hangi anlamı amaçladığını çevirmen çıkarım yoluyla ortaya koyabilmelidir.

Sözcüğün, tamlama veya eşdizimli sözcüklerin anlamından yola çıkarak çıkarımda bulunarak çeviri yapma yöntemidir. Çeviride “çıkarım” erek dilde bütünün parçası veya tam tersi bir işlem olabileceği gibi, neden sonuç veya sürece işaret eden bir

karşılık da olabilir. Örneğin, “human trafficking” insan hakları kapsamında “insan ticareti” şeklinde Türkçe’de sonucu göstermektedir. Ayrıca çeviri işlemlerinde çevirmenin çıkarım yeteneği metnin iletisinin çıkartılması ve metnin anlaşılabilirliği açısından büyük önem taşır. Çevirmenin her konuda çeviri yapabilmesini “mantıksal çıkarım” yeteneğini geliştirmiş olmasına borçlu olduğu söylenebilir (Yazıcı, 2007:33).

Çeviri analizleri ve karşılaştırmaları çıkarım becerisinin gelişmesinde etkilidir.

Tümce ve Metin Düzeyinde Anlamsal ve Edimsel Çeviri Stratejileri

Yazıcı, Mona Baker’ın söylem çözümlemesine işaret ederek, çeviride tabandan yukarı ve tepeden aşağı anlamsal işlemlerin önemini vurgulamıştır. Buna göre, tepeden aşağı işlemlerde sırasıyla kimin, kime hangi amaçla nerede ne zaman hangi amaç ve metnin hangi işlevi olduğuna dair büyük ölçekli sorulara yanıt aranır. Tabandan yukarı işlemlerde ise, hangi sözcüklerin seçildiği, sözdizimsel yapı, metnin tonu, izlediği dilsel ve dilbilgisel sorulara yanıt aranır (Yazıcı, 2007:33-34).

Çeviri sırasında tepeden aşağı ve tabandan yukarı olan her iki işlem de düşünülmeli, doğru strateji uygulanmalıdır.

Edimsel Çeviri Stratejileri

Edimsel çeviri stratejileri, çevirmenin çeviri metnin bütününe dayalı olarak çeviriye değin aldığı dil kesitine dayalı dilkullanımsal kararları ve uyguladığı stratejiyi ilgilendirir. Hem kaynak, hem de erek kültürün özelliklerini göz önünde bulundurarak konu alanı, kişiler arası ilişkilerde kullanılan dil ve metin türü geleneğini olduğu kadar, iletişim olduğu ya da araçlarını göz önünde bulunduran çeviri stratejilerine başvurması şeklinde tanımlanabilir. Çevirmenin çeviri stratejileriyle ilgili kararların yerindeliği, onun dilkullanımsal edinci kadar iletişim edincine de bağlıdır. Bu iki edincin birleştiğinde çevirmenin “çeviri edincin”den söz edilebilir (Yazıcı, 2007:34).

Yer Değiştirme

Sözcükler bir diğer dile çevrilirken o dildeki karşılığı sözcük türü olarak değişikliğe uğrayabilir.

Tümcenin dilbilgisel olarak farklı bir şekilde yeniden düzgülenmesi; örneğin, “she hates chatting” , “sohbetten nefret ediyor” şeklinde çevrilmesi gibi. İngilizce

tümcede “chatting” sözcüğü adıl olarak kullanılırken, Türkçe’de “sohbet” şeklinde “ad” olarak kullanılmıştır (Yazıcı, 2007:35).

Karşılığı daha net anlaşılacağı takdirde, sözcük türleri arasında değişiklik yapılabilir.

Açıklama

Tam bir karşılığı olmayan ifadelerin çevirmen tarafından uygun ve anlaşılır bir hale getirilmesidir.

Kaynak metinde bulunmayan ancak kaynak metnin bağlamından ve erek kültüre dayalı bilgiden yola çıkarak çevirmenin ek bilgiyi çeviri metnin içinde yoğunlaştırarak açıklamada bulunmasıdır. Örneğin, Yaşar Kemal’in Kimsecik I adlı romanındaki “Tarhana çorbası”nın çevirisinde açıklamaya başvurulduğu gibi. Lamb kebab, yoghurt, *tarhana soup* ... gibi örnekler de çoğaltılabilir (Yazıcı, 2007:35).

Farklı kültürlere ait diller arasında çeviri yapılırken bu tür durumlarla karşılaşmak mümkündür. Burada çevirmen gerekirse araştırma yaparak yaptığı açıklamanın okuyucuda aynı etkiyi yaratıp yaratmadığını görmelidir.

Uyarlama

Hedef metne yapılacak çevirinin olanaksızlığının fark edildiği durumlarda kullanılan bir stratejidir.

Kaynak metni, erek kültürün özelliklerini göz önünde bulundurarak çevirme, kimi durumda yeniden yazma olarak tanımlanabilir. Örneğin, İrlanda fıkrasını, Karadeniz fıkrasına uyarlamak gibi. Bölgesel farklılıkları ortadan kaldırmak için kullanıldığı gibi, zaman farklılıklarını da ortadan kaldırmak amaçlı da kullanılmaktadır (Yazıcı, 2007:37).

Yazıcı, eserinde uyarlamanın şu özelliklerine değinmiştir.

- 1) Bütünde izlenim eşitliği
- 2) Parçalar örneğin parçalarından farklıdır
- 3) Dilin akıl üstünlüğünü tanır
- 4) Farklılıkları aşılmaz gördüğünden okurun dünyasının dışına taşmaz

5) Kaynak dilin tını yansımaz

6) Sanatsal metinlerde daha uygulanmaya yatkındır (Yazıcı, 2007:37).

Gerektiği takdirde bir çok değişikliğe gidilerek uyarlama yapılır ve burada erek dil ve okuyucu hedeflenir.

Standartlaştırma (öneri terim ölçünleştirme)

Standartlaştırma ise çeviride özgürlüğün çok olmadığı, kaynak metne bağlı kalarak ve erek metni göz ardı ederek uygulanan stratejidir.

Uyarlamanın aksine toplumsal, yöresel ve zaman farklılıklarını göz ardı ederek ölçünlü ve dilbilgisel kurallara sadık dil kullanarak çeviri yöntemidir (Yazıcı, 2007:37).

Perspektif Kaydırma (değiştirme)

Her iki dilde de karşılıkları var olan ifadeleri birbirlerinin yerine çevirme olarak düşünülebilir.

Sözcüklerin, yerleşmiş ifadelerin veya argo çevirilerde perspektif kaydırmaya başvurulabilir. Örneğin, “Pizza” yerine “pide” veya “lahmacun” denmesi, “Merry Christmas” yerine “iyi yıllar” ifadesini kullanılması gibi. Ayrıca atasözü, reklam amaçlı veya siyasi sloganların film adlarının çevrilmesinde erek dil ve kültür özelliklerini göz önünde bulundurarak çevrilmesi de “yeniden düzgülendirme” veya “eşdeğerlik” kavramı ile birlikte kullanılmakla birlikte, söz konusu açıklama perspektif kaydırma kapsamına da girer (Yazıcı, 2007:37-38).

Örneğin, „ohne Fleiss kein Preis“ atasözünün, „emek olmadan yemek olmaz“ gibi var olan başka bir atasözyle çevrilmesi gibi.

Açıklamalı Çeviri

Birtakım eserlerde, çeviriye başlanmadan önce bazı açıklamalar yapma gereği hissedilebilir. Böyle durumlarda çevirmen gerek duyduğu noktalara açıklamalar getirerek okuyucu için eseri ve çeviriyi netleştirebilmektedir.

Belge niteliği taşıyan bilimsel ya da yazınsal metinlerde çevirmenin yazar ve kaynakla ilgili ek bilgi yanı sıra çeviri karar ve stratejilerini anlattığı çeviri yöntemidir. Genellikle kaynağın önsözünden sonra yer alan bu bölüm çevirinin amacını, kaynağın özelliklerini ve buna bağlı alınan kararları dile getirir (Yazıcı, 2007:38).

Çevirmenin gerekli bulduğu durumlarda çeviriye böyle bir açıklama eklenebilir.

Yabancılaştırma/ Yerelleştirme

Erek metne aktarılmak istenen kültürel bir sözcüğün, kaynak metindekine yakın bir sözcük kullanarak çevirmesiyle kültürün de tanıtıldığı bir çeviri stratejisidir.

Yabancılaştırma çevirmenin yabancı kültürü tanıtmak amacıyla erek dilin olanaklarının elverdiği ölçüde kaynak kutba yakın çeviri stratejisi kullanmasıyla ilgili karara dayalı çeviri işlemi olarak değerlendirilebilir. Bu durumda **yerelleştirme** uyarılmanın bir uzantısı olarak erek kutuptan yola çıkarak çeviri işlemine girme şeklinde tanımlanabilir (Yazıcı, 2007:38).

Örneğin; „kubbe“ sözcüğünün Almanca’da „Kuppel“ olarak verilmesi gibi.

Daraltma/ Genişletme

Çeviri sırasında, gerekli görülmeyen kısımlar daraltma adı altında metinden atılabilir ya da kısaltılabilir. Ancak daha fazla ayrıntıya inilmek istenen durumlarda da genişletme denilen yolla metin büyütülebilir.

Çevirmenin erek dil ve kültürün gereksinimlerine ve işverenin istemlerine dayalı olarak çeviriye açımlayarak veya ek bilgi vererek genişletmesi veya tam karşıtı biçimde kaynak metni tam veya kısmen özetleyerek çevirmesidir. Bu durumda kavram karmaşasına düşüp, en yetkin çeviriye yapmak şeklindeki temel amaçtan sapmamak açısından çeviri metnin kimi zaman silme adı verilen yöntemle kısaltılması ya da ekleme adı verilen yöntemle genişletilmesi de çeviri stratejisi olarak Türkçe’de daraltma ve genişletmenin kapsamına alınabilir (Yazıcı, 2007:39).

Bu, çevirmenin erek dilde yetersizlik ya fazlalık olacağını düşündüğü ya da çevirinin yapılmasını isteyen kişinin talebi doğrultusunda uygulanacak bir stratejidir.

Skopos Kuramı

Vermeer ortaya attığı Skopos Kuramını 8 Sav altında şu şekilde açıklayarak belirtmektedir.

Sav 1: Her eylem bir “kalkış noktası”nı, yani bir eyleyenin uzam ve zaman içindeki konumunu, her birinin kendi tarihini de içeren, inançları, kuramları, vb. öngörür. Bu “duruş noktası” , olanaklılığı ve eyleme şeklini de belirleyen bir yan etmendir.

Sav 2 : Her eylem amaç - odaklıdır – Başka bir deyişle: her eylemin bir hedefi vardır, başka bir deyişle A b’yi elde etmek için c yapar.

Sav 3 : Çeşitli olasılıklar arasından, kişinin geçerli koşullar altında seçmek için en iyi neden(ler)e sahip olduğuna inandığı eylem seçilecektir.

Sav 4: Verili koşullarda, bir eyleyen kendince optimal yani en uygun saydığı, bir başka deyişle en iyi toplam neden(ler)inin olduğuna inandığı şekilde tasarlanan amaca ulaşmaya çalışır.

Sav 5 : Çevirme bir eylemdir, yani çevirmenin verili koşullar altında optimal saydığı amaç – odaklı yürütülen bir işlem

Sav 6 : Sav 5 (sözlü çeviri, yazınsal çeviri, vb. ni de içeren) her tür çeviri için geçerli olan genel bir savdır.

Sav 7 : (Sav 1’den türetilerek) Çevirirken (kaynak metni tüm düzlemleriyle içeren) potansiyel olarak uygun tüm etmenler, *çevirinin skoposu izin verdiği ve/ya da gerektirdiği sürece* dikkate alınır.

Sav 8 : (Çeviriye ilişkin) Eylemin skoposu, tasarlanan amaca ulaşmak için izlenecek stratejiyi belirler (Vermeer, 2008:9-12).

Skopos kuramında aslolan amaçtır. Çevirinin hangi amaçla yapıldığı, bu amaca ulaşmak için gidilen yol ve varılan hedef skopos kuramının temel noktalarıdır.

„Skopos“ terimi Yunan’cadan gelmekte ve „amaç / hedef anlamını taşımaktadır. Çeviri iletişimin özel bir türüdür ve iletişim de eylemin özel bir türüdür.

Eylemin temel özelliklerinden biri, daima belli bir hedefe yönelik olmasıdır; dolayısıyla çeviri, bir eylem olarak her durumda bir hedefe varmak için yapılır. Herhangi bir neden olmadan çeviri yapılmaz (Ammann, 2008:58).

Amacı belirlenmiş bir çevirinin sonucunun da başarılı olması olası bir durumdur. Çevirmen çeviriyi hangi amaçla yaptığını saptadığı sürece, yöntemini ve sonucunu da hedeflediği gibi ortaya koyabilecektir.

Eşdeğerlik

Eşdeğerlik, kaynak dilde kalıplaşmış bir sözün erek dilde farklı bir şekilde de olsa aynı anlamı yine kalıplaşmış bir kullanımla vermesidir.

Çeviri eşdeğerliği, bir KD (kaynak dil) ve bir ED (erek dil) metni (ya da ögesi) aynı bağıntılı özelliklerle (ya da en azından bunlardan bazılarıyla) ilişkilendirilebildiğinde gerçekleşir. Eşdeğerlik, erek – metinle kaynak – metin arasında oluşan gerçek ilişkidir (Vermeer, 2007:43).

Bir çeviri unsurunun yazıldığı dilin okuyucusunda bıraktığı izin, çevrildiği dilin okuyucusunda da bırakması için kullanılan bir yöntemdir.

Kısaca ifade etmek gerekirse, bu ilke, kaynak metnin kendi okurlarında oluşturduğu etkinin aynısını hedef metnin muhatapları üzerinde oluşturulmasını şart koşar (Köksal, 2005:33).

Köksal’a göre Nida iki tür eşdeğerlik kavramı arasında ayrım yapar:

I. *Biçimsel eşdeğerlik*

II. *Dinamik eşdeğerlik*

Biçimsel eşdeğerlik sağlamayı amaçlayan çeviride, şiir sanatını şiir sanatına, tümceyi tümceye, kavramı kavrama aktarmak gibi karşılıklar bulmanın yolları araştırılır.

Dinamik çeviride ise ağırlık bildirimin kendisi üzerindedir ve eşdeğer etki ilkesine dayanır. Hem içerik hem de biçim bakımından eşdeğerlik aranır (Köksal, 2005:33).

Köksal, Popovic’in dört tipte yaptığı eşdeğerlik tanımına şu şekilde yer vermiştir;

I. *Dilsel eşdeğerlik*: Hem kaynak metnin hem de hedef metnin dilsel düzeyinde benzerlik sağlanır, yani – sözcüğü sözcüğüne çeviri.

II. *Dizisel eşdeğerlik*: Dizisel anlatım eksenindeki öğelerin eşdeğerliliği söz konusudur. Yani dilbilgisi öğelerin eşdeğerliği aranır.

III. *Biçimsel eşdeğerlik*: Benzer anlam değişmezi ile anlatım benzerliği amaçlanır. Hem nasıl hem de çeviri metnindeki öğelerin işlevsel eşdeğerliği aranır.

IV. *Metinsel (dizimsel) eşdeğerlik*: Bir metnin dizimsel yapısını yönünden eşdeğerlik vardır, yani şekil ve biçim eşdeğerliği aranır (Köksal, 2005:34).

Yazıcı kitabında Wills'in eşdeğerlik üzerine bazı düşüncelerine değinmiş ve şu şekilde açıklık getirmeye çalışmıştır;

Wilss, çeviribilimsel olarak savunduğu yöntemini, Cicero'dan Nida'ya kadar uzanan tarihsel süreç içerisinde “ sözcüğü sözcüğüne” ve “anlama göre” çeviriden başlayıp, Schleiermacher ve Humboldt gibi özellikle kendi görüşlerini destekleyecek dilbilimcilere de yer vererek bulgulandırmaya çalışmıştır. Örneğin; Schleiermacher'in “kullanmalık” ve “bilim-sanat” türü ayrımına ve kullanmalık metinlerde yazarın okura götürülmesi ya da bilim-sanat metinlerinde okurun yazara götürülmesi şeklindeki görüşlerine uzunca yer verilmiştir. Bilimsel ve sanatsal metinlerde yazarın yaratıcılığını öne çıkartmak istemesi ve kaynak metni, çevirmenin yaratıcılığını kullanarak koruması gerektiğini öne sürmesi, onun bu tür metinlerde kaynak odaklı yaklaşımı benimserken, kullanmalık metinlerde erek odaklı yaklaşımı benimsediğini gösterir (Yazıcı, 2005:105-106).

Yazıcı bir diğer kitabında eşdeğerlik kavramının hangi süreçlerden geçtiğini okuyucularına aşağıdaki gibi aktarmıştır;

(1) Eşitlik aşaması: Kaynak metinle erek metin arasında birebir eşdeğerlik düşüncesinden yola çıkılır. Örneğin; ilk Kutsal Kitap çevirilerinde metinde sözcük sıralamasının bile kutsal bir önemi olduğu düşüncesi egemen olmuştur.

(2) Benzerlik aşaması: Birbiriyle aynı dil ailesinden gelmeyen dillerde ara süreç olarak “çevirilemezlik” kavramının gündeme gelmesiyle birlikte çeviride “eşitlikten” çok “benzerlik” olabileceği düşüncesinin ortaya çıkması aşamasıdır.

(3) Farklı düzlemlerde eşdeğerlik aşaması: Eşdeğerliği sadece dil düzleminde sınırlı tutmak yerine, biçimsel ve edimsel düzlemlerde de tanımını yapma aşamasıdır.

(4) Farklı eşdeğerlik aşamalarının hiyerarşik sıralamaya konulması aşaması: Yukarıda olduğu gibi farklı düzlemlerde eşdeğerlik tanımlarına girmek yerine çevirinin amacına ve bağlamına uygun olarak her düzlemde eşdeğerliğin aşamalı olarak yerine getirilmesi düşüncesinin yaygınlaşması aşamasıdır. Örneğin; edimsel etkiyi yaratmak üzere biçimsel, anlamsal ve biçimsel eşdeğerliği de çevirmenin göz önünde

bulundurmasıdır. Chesterman’ın eşdeğerlik kavramına dayalı sözdizimsel, anlamsal ve edimsel şeklindeki sınıflandırması da çeviri işlemlerinde aşamalı olarak farklı işlemlerin uygulandığının bir göstergesidir.

(5) Eşdeğerliğe çevirmenin karar vermek aşaması: Bu son aşama çevirmenin profesyonel konuma çıktığı aşamadır (Yazıcı, 2007:30-31).

Eşdeğerlik kavramının bu tür süreçlerden geçmesi, çevirmenlerin farklı stratejiler geliştirmesini sağlar.

Boztaş ve Coşkun’a göre ise; eşdeğerliliğin en ilginç tanımı şudur:

Özgün metnin kendi dilinin okurunda uyandırdığı etkinin, çeviri metnin de çeviri dili okurunda uyandırabilmesidir. Bu anlamda bir eşdeğerlilik, özellikle deyimlerin bir dilden diğer bir dile çevirisinde dikkate alınması gereken önemli bir husustur (Boztaş ve Coşkun, 2002:16).

Boztaş ve Coşkun Werner Koller’in çeviride beş eşdeğerlilik türüne değinmiştir.

1. Düzanlamsal eşdeğerlilik
2. Yananlamsal eşdeğerlilik
3. Metin türü gelenekleriyle ilgili eşdeğerlilik
4. Dil –kullanımsal eşdeğerlilik
5. Biçimsel eşdeğerlilik

Düzanlamsal eşdeğerlilik, bir metnin doğrudan doğruya nesnel konusuyla, metindışı göndergesel anlamıyla ilgilidir. Böyle bir eşdeğerlilik sözcük, dizim, tümce, ve metin düzeylerinde söz konusu olabilir.

Yananlamsal eşdeğerlilikte tek tek birimlerin yalnız düzanlamlarıyla değil, işlevlerinin yöneldiği yananlamlarıyla da aktarılması gerekir. Söz gelişi, gündelik dilde düz anlamıyla yemek eylemini belirleyen “yemek” sözcüğünün birçok eş anlamları vardır. Türkçe bir metinde beslenmek, karın doyurmak, atıştırmak, tıkmak, zıkkımlanmak ve ziftlenmek biçiminde karşımıza çıkabilecek bu eş anlamlardan herhangi birini, söz gelişi İngilizce’ye “to eat” sözcüğüyle aktarmak çeviri açısından yetersiz bir işlem olacaktır.

Metin türü gelenekleriyle ilgili çeviride, bu tür metinlerin amaç dilde benzer yerleşik kural ve geleneklere uyacak bir yapıyla anlatılmaları gerekmektedir.

Dil kullanımsal eşdeğerlilikte bir özgün metnin, amaç dil okuru çevresi dilsel davranış özelliklerinin, kendine özgü dil kullanımının göz önünde tutularak çevrilmesi durumunda, kullanımsal bir eşdeğerlilikten söz edilebilir. Bir dil ya da kültüre özgü apayrı konularda içeriklerin amaç dilde seslenilen okurun, en kolay anlayabileceği bir biçimde aktarılmasında, bu tür bir eşdeğerlilik söz konusudur.

Özgün metnin yalnız iletişimsel içeriğinin değil, sözcük, sözdizim, biçem özellikleri ile kendine özgü anlatımını, çeviride de benzer bir estetik etki sağlayabilecek biçimde aktarmak, **biçimsel eşdeğerliliğin** kurulması yönünde önemli bir çabadır. Yazın yapıtlarının söylemini oluşturan deyimler, söz oyunları, uyak, ölçü, imgeler, eğretilmeler bu tür eşdeğerliliğin kurulmasında göz önünde tutulması gereken noktalardır (Boztaş ve Coşkun, 2002:16-17).

Çevirmenin, bir metinde birden fazla eşdeğerlik tipini kullanması gerekebilir. Ne durumda hangi tipi kullanması gerektiğine karar vermeli ve kaynak metindeki ifadenin okuyucuda aynı etkiyi bırakmasını sağlamak için çabalamalıdır.

Çeviri Hataları

Çevirmenin çeviri esnasında çeşitli nedenlerle ve çeşitli türlerde yaptığı hatalar, yanlış aktarımlara sebep olmakla birlikte yazarın iletmek istediği mesajı okuyucuya taşıyamamasına neden olur. Boztaş ve Yener bu durumu şöyle açıklamaktadır;

Erek metinde yapılan yanlışların çoğu ya çeviri ilkelerinin iyi bilinmemesine veya çeviri kurallarının ve ilkelerinin göz ardı edilmesi ile çevirmenin erek dilde düzgün bir ileti sağlayamamış olmasına bağlanmaktadır.

Not – Çeviri yanlışları, ya kaynak metnin bölümlerinin yanlış yorumlanmasından, ya da yöntem hatalarından ileri gelmektedir. Belli başlı çeviri yanlışlarına, açıklamaların yerinde kullanılmaması, yanlış anlam aktarımı, iki dil arasındaki girişimi yanlış yorumlama ve kaynak metne ilaveler yaparak veya eksilterek çevirmek örnek verilebilir (Boztaş ve Yener, 1999:34).

Çeviri hataları kaynaklandıkları nedene göre farklı sınıflara ayrılmaktadır.

Aşırı Çeviri

Kaynak metindeki ifade anlaşılır bir şekilde verilebilecekken, gereksiz sözcüklerin çeviriye katılması, metnin ahengini bozabilir ve okuyucuyu metinden uzaklaştırabilir.

Bir kaynak metnin sadık çevirisi mümkün ve kabul edilebilir olmasına rağmen, çevirmenin düzgesel olarak sözcük seçiminde kaynaktaki ifadelerden farklı bir şekilde ifade etmesinden kaynaklanan bir yönlemsel hatadır (Boztas ve Yener, 1999:14).

Çevirilecek ögenin eğer tam bir karşılığı varsa ve okuyucuda istenilen etkiyi bırakıyorsa, farklı sözcük ekleyip anlamdan uzaklaşmak aşırı çeviri olacaktır.

Atlama

Çevirmen, kaldırıldığı zaman anlam kaybına ya da herhangi türlü bir eksikliğe neden olacak bir sözcüğü ya da tümceyi çıkarttığı takdirde atlama yapmış olur.

Çevirmenin, kaynak metindeki gerekli bir ögeyi erek metinde yansıtmamasından kaynaklanan bir çeviri hatası.

Not – Atlamayı, kaynak metindeki bir ögeyi geçerli bir nedenle örtüklemekle veya kayıpla karıştırmamak gerekir (Boztas ve Yener, 1999:14).

Örtükleme; erek dili konuşanlar tarafından zaten anlaşılabilen, bağlamdan çıkarılabilen veya durumda betimlenmiş olan bilgileri, açıkça, bir daha dile getirmeden aktararak erek metni daha ekonomik bir metin haline getirmeyi hedefleyen bir çeviri işlemidir (Boztas ve Yener, 1999:85).

Atlama sonucunda metin içinde kopukluk ya da tutarsızlık meydana gelmesi gibi durumlar söz konusu olabilir.

Artık Çeviri

Çeviride gerekli yerlerin atılmaması gerektiği gibi, gereksiz kısımların da çevrilmesi gerekir.

Çevirmenin kaynak metinde geçen ve erek metinde örtüklemesi gereken bazı yerleri açık hale getirmesidir (Boztas ve Yener, 1999:12).

Okuyucunun çevrilmese dahi anlayabileceği kısımların metinde olması akıcı olmayan bir çeviri olmasına neden olabilir.

Eksik Çeviri

Okucuyu tarafından çevirinin anlaşılması için, çıkarıldığı takdirde anlam kaybına yol açacak kısımlarda tam bir çeviri yapılması gerekir. Eksik olan çeviri okuyucunun zihninde de eksik bir mesaj oluşturacaktır.

Çeviri yaparken çevirmenin erek metindeki anlamı verebilmesi için deyimisel bir çeviri için gereken karşılıkları, genişletmeleri ve ayrıntılı açıklamaları çıkarması sonucunda meydana gelen bir çeviri hatasıdır.

Not – Bu terim çeviri metinlerinde sıklıkla iki olgudan “hatalı çeviri” ve “artık çeviriden” ilki için kullanılır Newmark tarafından (1981). Newmark’a göre her çeviri ediminde, kaynak metinde olan kaçınılmaz kayıplara bağlı olarak, ya erek metin çevirisinde artırma ya da genellemeye yol açar. Eğer böyle bir durum ikinciye yol açarsa buna hatalı çeviri denir. Burada çevirmen erek okuyucunun anlayacağı bir çeviri oluşturmaya önem verir (Boztas ve Yener, 1999:54).

Çevirmenin bu kısımları çevirmeden önce anlam kaybına neden olup olmayacağı saptanıp, hassasiyet göstermelidir.

Müdahale

Çevirmenin yetersiz bilgisi ya da seçmiş olduğu yanlış yöntem nedeniyle meydana gelen bir hatadır.

Bir dildeki biçim ya da anlamların etkisi sonucunda bir başka dilde sözcük, sözdizim, ve sesbilim düzleminde değişmelere yol açan süreç (Boztas ve Yener, 1999:79).

Yeterli bilgiye sahip olunmadığından dolayı erek metinde kaynak dile ait ifadelerle karşılaşılabilir.

Yanlış Anlam

Çeviri yapılırken zaman zaman çevirmenin yorumunu katması mümkündür, ancak çevirdiği ögeye o ögenin sahip olmadığı bir anlamı yüklediği takdirde burada yanlış anlam denilen çeviri hatası meydana gelir.

Kaynak metindeki bir sözcük veya bölüme bağlamda yüklediği bir işlem yükleyerek yapılan çeviri hatasıdır.

Not – Bazen yanlış anlamla yanlış yorumlama arasındaki farkı belirtmek veya ikisini birbirinden ayırmak zor olabilir (Boztas ve Yener, 1999:109).

Yanlış Yorumlama

Doğru ve iyi bir çeviri için gerekli olan etkenlerden biri de iyi bir çevirmendir. Çevirmenin çok okuyan, yorum yeteneğine sahip ve bilgili bir kişi olması çeviriyi olumlu yönde etkileyecektir. Aksi takdirde çeviride hata oluşabilmektedir.

Çevirmenin metni yanlış anlamasından veya yeterli genel kültüre sahip olmamasından kaynaklanan ve kaynak metindeki bir sözcük veya bölümün yazar tarafından amaçlanandan farklı, tamamen yanlış bir işlemle ifade edilmesinden kaynaklanan bir çeviri hatası.

Not – Bilgi kaybı veya yanlış aktarılması açısından, bir ögeyi yanlış yorumlama onun yanlış anlamını seçmekten daha önemli bir hatadır. Ancak, anlamsız bir şey aktarılması kadar önemli değildir (Boztas ve Yener, 1999:110).

Çeviride bazı sonuçların yorumlamayla elde edilmesi gerektiğinden dolayı, çevirmenin yorum yaparak çeviri yapması ve bu yorumu doğru bir şekilde yapması gerekmektedir.

Yersiz Açıklama

Kaynak metindeki bir bölümü erek metne gereksiz yere uzun bir şekilde çevirmekten kaynaklanan bir yöntemsel çeviri hatasıdır.

Not – Yersiz açıklama varsa, metinde ya ekleme yapılmıştır ya da çok fazla dolaylı anlatım vardır (Boztas ve Yener, 1999:114).

Çeviride ne gerekli bir bölüm atılmalı ne de gereksiz bir ekleme yapılmalıdır.

Yöntemsel Hata

Doğru ve sağlıklı bir çeviri, çeviri kurallarına bağlı kalmakla ve titiz bir çalışmanın sonucunda gerçekleştirilecek bir üründür.

Erek metindeki bir dil hatasına veya çeviri hatasına neden olabilecek şekilde, çeviri ilkelerini, çeviri kurallarını veya çeviri işlemlerini uygulamama veya profesyonel uygulama veya kullanımı göz ardı etmenin sonucunda oluşan bir hatadır.

Not 1 – Yetersiz bağlamsal inceleme, yanlış öykünmeler, metinsel bağdaşıklığa özen göstermeksizin tümce tümce çeviri yapmak, müdahale, yersiz açıklama ve artık çeviri yöntemsel hatalardır.

Not 2 – Yöntemsel hatalar profesyonelliğe dikkat edilmediği zaman yapılır. Bu tür hatalar koştut metinlerin ve önceden yapılmış çevirilerin yeterince araştırılmamasından, yeterince sözlük kullanmamaktan veya erek metni gerektiği kadar detaylı bir şekilde gözden geçirmemekten kaynaklanabilir (Boztas ve Yener, 1999:116).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AHMET ÜMİT'İN PATASANA KİTABININ ÇEVİRİ ANALİZİ

Türk edebiyatının polisiye alanında bir çok okuyucunun beğenisini kazanan Ahmet Ümit, Patasana adlı eserini 2000 yılında kaleme almıştır. Diğer bazı eserleri gibi bu roman da Almanca'ya çevrilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde, Berrin Aksoy'un "Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi" adlı eserinde ortaya koyduğu "Yazın Çevirisinde Karşılaşılan Sorunlar" doğrultusunda bu Almanca çevirinin analizi yapılmıştır.

Bu analiz esnasında Türkçe eserde bulunan bir çok bölümün Almanca'ya çevrilmediği ya da cümleler arasında yer değişikliği yapıldığı görülmüş ancak sadece hatalı çeviriler ya da daha iyi olabilecek muhtemel çeviriler üzerinde durularak analiz yapılmaya çalışılmıştır.

Yapılmış olan bu analizde, verilen ifade dilbilgisi ile ilgili bir sorun içeriyorsa bu sorunlar „Dilbilgisel Sorunlar“ başlığı altında incelenmiş ve sınıflandırılmıştır. Edebiyattaki çeşitli söz sanatlarını içeren ve karşılığı okuyucuda tam olarak anlaşılamayabileceği düşünülen ifadeler ise „Sanatsal Dil Kullanımı ile İlgili Sorunlar“ sınıfında incelenmiş ve muhtemel doğru çeviri bulma yoluna gidilmiştir. Ancak bazı ifadeler romanın yazılmış olduğu dilin kültürünü içermektedir. Bu ifadelerin karşılıkları ile ilgili analizler ise „Kültürel Sözcükler ve Kavramlar“ sınıfında ortaya konulmuştur. Bu üç kriter açısından herhangi bir sakınca ya da hata görülmeyen, sadece çevirmenin kullanmış olduğu teknikler gereği yetersiz bulunan ifadeler ise „Yazınsal Türler ve Teknikler ile İlgili Sorunlar“ başlığı altında çözümlenmiştir.

Sayfa	TÜRKÇE İFADE	ALMANCA ÇEVİRİ	KARŞILAŞILAN SORUN TÜRÜ	MUHTEMEL DOĞRU ÇEVİRİ
25	... aniden cehennemi bir sıcak başlardı.	... wurde es in wenigen Minuten heiß wie in der Hölle.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	... fing plötzlich eine höllische Hitze an.
57	Cayır cayır yanıyordu	Die Hitze brannte überall	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Es war überall unerträglich heiß.
58	Bıyık altından gülererek arkadaşını kışkırttı	Dass Teoman ihn einbißchen provizieren mußte...	Yazınsal türler ve tekniklerle ilgili sorunlar	Sein hämisches Lächeln provizierte den Freund.
59	Mücver, halis tereyağından bulgur	Zucchini-puffer, Bulgur mit Butter	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Zucchini-puffer, Bulgur mit reiner Butter.
65	Yaşlı kadınlar	Trauernde Weiber	Dilbilgisel sorunlar	Alte Frauen
66	Öksüzlük	Mutterlose Einsamkeit	Dilbilgisel sorunlar	als Halbweise
70	Onları rahat bırakmalıydı	Sie mußte ihn in Ruhe lassen	Dilbilgisel sorunlar	Sie mußte sie in Ruhe lassen

71	Kolay gelsin	Kolay gelsin, es möge dir leicht von der Hand gehen!	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Möge es dir leicht fallen / frohes Schaffen
71	Başlarında bunca bela varken	Genug Probleme an Hals	Yazınsal türler ve tekniklerle ilgili sorunlar	Wobei ihnen viel Unheile zustößt.
72	Kolay para	Leichtes Geld	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Leicht verdientes Geld
72	Daha açık konuş	Sprich offen!	Dilbilgisel sorunlar	Sprich Klartext!
72	Yukarıda Allah var	Oben ist Allah, der alles weiß.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Gott sieht alles.
72	Selo Dayı	Selo Dayı	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Onkel Selo
72	Sarımsağı gelin etmişler kırk gün kokusu çıkmamış	Du kannst den Knoblauch zu einer wohlduftenden Braut machen, vierzig Tage wird er weiterstinken.	Kültürel sözcükler ve kavramlar / Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Wäre der Knoblauch eine Braut, würde er vierzig Tage lang nicht stinken.

73	İçli dışlı olmuştu onlarla	Sie war... eine Freundin der Gruppe geworden.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Sie wurden enge Freunde.
73	Teoman oğlum	Sohn Teoman	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Teoman mein Sohn
73	Sen bilirsin	Wie du möchtest	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Du wirst es schon richtig machen
73	Dedi tatlı bir şaşkınlıkla	...sagte Esra erfreut	Dilbilgisel sorunlar	sagte Esra mit einer süßen Verwirrtheit
74	Meraktan öldü çocuk	Der Junge hat sich die ganze Zeit Sorgen gemacht.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Er ist vor Neugierde beinahe gestorben.
75	Nasıl olsa öğrenecekti	... würde sie es erfahren.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	...würde sie es sowieso erfahren.
77	Babamla aralarındaki kavga	Feindschaft zwischen ihm und meinem Vater	Dilbilgisel sorunlar	Streit zwischen ihm und meinem Vater

77	Büyükbabam istese her gece yatağını onunla ısıtabilirdi.	Hätte mein Großvater es sich gewünscht, sie hätte ihm jede Nacht sein Bett gewärmt.	Dilbilgisel sorunlar	Hätte mein Großvater es sich gewünscht, hätte er jede Nacht sein Bett mit ihr wärmen können.
77	Köle	Einen Sklaven	Dilbilgisel sorunlar	Eine Sklavin
77	Karşı çıkanları etkisiz hale getirdi	... raubte seinen Gegnern die Macht.	Dilbilgisel sorunlar	... machte die Gegner unschädlich
77	Fırtına tanrısı Teşup'un isteğine...	... dem Wunsch dem Sturmgottes Teschup	Dilbilgisel sorunlar	... dem Wunsch des Sturmgottes Teschup
78	Genç kadına her gün bir şiir yazıyordu	Jeden Tag schrieb er seiner jungen Frau ein Gedicht.	Dilbilgisel sorunlar	Jeden Tag schrieb er der jungen Frau ein Gedicht.
78	Kimsenin kendisini görmesine izin vermedi	Er erlaubte niemandem, ihn zu besuchen	Dilbilgisel sorunlar	Er erlaubte niemandem, ihn zu sehen
81	Onu savunmaya kalktı.	... verteidigte ihn...	Dilbilgisel sorunlar	...versuchte ihn zu verteidigen...
83	Timothy'ye diş bileyen.	...wütend auf Timothy war.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	...gegen Timothy tödlichen Hass hegt.

83	Gelini bir gün, Nadide'nin başucundan eksik etmediği Kuran'ın yanında bir haç bulmuş.	Eines Tages findet die Schwiegertochter ein Kreuz neben dem Koran, den Nadide immer am Kopfende ihres Bettes zu liegen hat.	Dilbilgisel sorunlar	Eines Tages habe ihre Schwiegertochter ein Kreuz neben dem Koran gefunden, den Nadide immer am Kopfende ihres Bettes liegen hat.
84	Oğlum	Junge	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Mein Sohn
84	...memleketimizi n güzel insanlarıyla daha sık bir arada olurdun	... könntest du den schönen Menschen unseres Landes mehr Zeit widmen.	Dilbilgisel sorunlar	... könntest du mit den schönen Menschen unseres Landes öfter Zeit verbringen.
84	Kemal'e meydan okur gibiydi.	Er schien Kemal die Stirn bieten zu wollen.	Dilbilgisel sorunlar	Er schien Kemal herauszufordern.
84	Bu kadar kusur kadı kızında da olur	Niemand ist perfekt.	Kültürel sözcükler ve kavramlar / Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Jeder hat so seine Fehler.

85	Balığın yanında içki yok mu?	Gibt es nichts mit Alkohol zum Fisch?	Dilbilgisel sorunlar	Gibt es keinen Alkohol?
85	Teoman ağzından girer burnundan çıkar...	... hätte Teoman alles Erdenklich versucht...	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	... würde Teoman alles in seiner Macht tun...
85	Masaya yaklaştı	...ging... zum Tisch	Dilbilgisel sorunlar	...näherte sich ... dem Tisch.
87	Gözünün yağın yiyim	Laß mich dein Augenfett fressen...	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Ich flehe dich an.
88	Ekmek Kuran çarpsın	bei Allah...	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Ich schwöre / bei Allah
88	Ben dün gece caminin semtine bile uğramadım	Ich habe gestern Nacht die Moschee nicht mal von weitem gesehen.	Yazınsal türler ve tekniklerle ilgili sorunlar	Ich bin gestern Nacht nicht mal in die Nähe der Moschee gekommen.
91	Yedinci tablet	Siebende Tafel	Dilbilgisel sorunlar	Siebte Tafel
97	...sabahın serinliği iliklerime işliyor	... spülte ich die Kälte des Morgens bis ins Knochenmark.	Sanatsal dil kullanımıyla ilgili sorunlar	... geht mir die Kälte des Morgens durch Mark und Bein.

97	...bana bulaşmaktan vazgeçmedi	... hat nicht aufgehört mich ... bloßzustellen	Sanatsal dil kullanımıyla ilgili sorunlar	...hat nicht aufgehört mich... zu belästigen.
99	...bana takılmak yok	...du wirst mich nicht ärgern.	Sanatsal dil kullanımıyla ilgili sorunlar	... du wirst mich nicht necken.
111	Kara bir gölge gibi	...wie schwarze Schatten ...	Dilbilgisel sorunlar	...wie ein schwarzer Schatten...
111	Tabletlerle uğraşıyordu	... übersetzte Tafeln.	Dilbilgisel sorunlar	... beschäftigte sich mit den Tafeln.
113	Eline sağlık	Eline sağlık	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Möge deine Hand immer gesund bleiben.
113	Afiyet olsun	Afiyet olsun	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Guten Appetit
114	Evlere televizyon girdi	Jetzt ist das Fernseher gekommen	Dilbilgisel sorunlar	Jetzt ist das Fernsehen gekommen
115	Kucağından inmezdi	... stieg er nie von Hacı Settars Knien herunter.	Dilbilgisel Sorunlar	...stieg er nie von Hacı Settars Schoß herunter.
115	...fikri değişti	... er hat sich verändert	Dilbilgisel Sorunlar	Er hat seine Meinung geändert.

115	Kapatması	Nebenfrau	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Konkubine
115	Reşat Ağa'ya kaptırmazdı ablasını	...würde er seine Schwester nicht in die Hände von Reşat Ağa geben.	Yazınsal türler ve tekniklerle ilgili sorunlar	...würde er sich seine Schwester von Reşat Ağa nicht wegnehmen lassen.
116	Ama Fayat bizi tehdit etmek için ta buraya kadar gelmekten çekinmedi	Aber Fayat war sich nicht zu bequem, herzukommen und uns zu drohen.	Dilbilgisel sorunlar	Aber Fayat zögerte nicht, bis hier zu kommen und uns zu drohen.
117	Bizim haberimiz yok	... keiner erfährt was davon!	Dilbilgisel sorunlar	Wir haben keine Ahnung.
117	Yakışıklı adam	Ein schöner Mann	Dilbilgisel sorunlar	Ein gutaussehender Mann
119	Ödüm kopuyor...	Ich habe mir solche Sorgen...	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Ich habe Schiss...
121	... güzel giysilerimizi giydik.	...wir zogen unsere schönsten Kleider an.	Dilbilgisel sorunlar	... wir zogen unsere schönen Kleider an.

125	O sabah eksiksiz uyandı kazı ekibi.	Der nächste Morgen begann für alle früh.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	An diesem Morgen ist das komplette Ausgrabungsteam aufgewacht.
125	Kolonyal	Safarihut	Dilbilgisel sorunlar	Tropenhelm
126	Mısır gevreği	...gerösteten Mais...	Dilbilgisel sorunlar	Cornflakes
126	Bisikletin tekerleği inmiş	Dein Fahrrad hat keine Luft mehr.	Dilbilgisel sorunlar	Der Reifen deines Fahrrads hat keine Luft mehr.
126	Buralar tehlikelidir	Es ist nicht ungefährlich hier.	Yazınsal türler ve tekniklerle ilgili sorunlar	Es ist gefährlich hier.
127	... kazıya...	... zur antiken Stadt..	Dilbilgisel sorunlar	.. zur Ausgrabung..
127	Kazı malzemeleri	Arbeitsgeräte	Dilbilgisel sorunlar	Ausgrabungsgeräte
129	Hacı Settar'ın katilinin katli vacipmiş	Der Tod von Hacı Settars Mörder ist gottgefällig.	Dilbilgisel sorunlar	Der Tod von Hacı Settars Mörder sei gottgewollt.
131	Yan gelip yatıyor	Er legt sich aufs Ohr.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Er macht es sich bequem.

137	Onlarla bekleyen biri daha vardı; kazı bekçisi Selo	Zusammen mit ihnen wartete Selo, der Wächter der Ausgrabung.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Es gab noch einen, der mit ihnen wartete; der Wächter der Ausgrabung Selo.
137	Kazı başkanının askerlerle işinin bittiğini gören Selo	Selo hatte gewartet, bis die Ausgrabungsleiter in das Gespräch mit den Soldaten beendet hatte.	Yazınsal türler ve tekniklerle ilgili sorunlar	Selo, der sieht, dass die Ausgrabungsleiterin die Arbeit mit den Soldaten beendet hatte.
138	Esra yalvarmalarına daha fazla dayanamadı	Esra hatte Mitleid...	Yazınsal türler ve tekniklerle ilgili sorunlar	Esra konnte seine Beschwörungen nicht mehr widerstehen.
138	Tövbe. Doğmuş bebenin başı için tövbe.	Ich schwöre. Ich schwöre auf den Kopf meines neugeborenen Enkels.	Dilbilgisel sorunlar – Kültürel kavramlar ve sözcükler	Buße. Buße für den Kopf des geborenen Babys.
138	Selo dudaklarında minnettar bir gülümsemeyle sustu.	Sie ließ ihn mit seinem stillen Lächeln stehen.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Selo schwieg mit einem dankbaren Lächeln auf seinen Lippen.

138	Yeterince zaman kaybettiğini düşünen Esra, antik kütüphanenin yolunu tutmuştu bile.	Sie machte sich auf den Weg zur antiken Bibliothek.	Yazınsal türler ve tekniklerle ilgili sorunlar	Esra, die dachte, dass sie schon zu viel Zeit verloren hatte, machte sich sofort auf den Weg zur antiken Bibliothek.
139	Çantasından fotoğraf makinesini çıkarmaya çalışan genç kız...	Elif zog ihre Kamera aus der Tasche.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Das Mädchen, das versuchte ihren Fotoapparat aus ihrer Tasche zu ziehen...
140	Ama Patasana'nın yazdıklarına benzer bir metinle karşılaşacaklarını doğrusu hiç tahmin etmiyordu.	Aber einen Text wie den von Patasana zu finden, wäre ihr wie ein Traum erschienen.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Aber sie vermutete eigentlich nicht, dass sie je wieder einem Text wie dem von Patasana begegnen würde.
141	Az önce	Inzwischen	Dilbilgisel hatalar	kurz vorher
142	Kemal'in yüzünde öfke, kırgınlık karışımı bir ifade vardı.	... schaute Kemal wütend und gekränkt zu Elif.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Kemals Gesichtsausdruck zeigte eine Mischung aus Wut und Gekränktsein.

144	Sonra	Schließlich	Dilbilgisel sorunlar	Danach
144	Kemal'in yüreğine taş basıp...	..., dass Kemal einen Stein auf sein Herz drückte...	Kültürel sözcükler ve kavramlar	..., dass Kemal seine Gefühle in Ketten legen musste, ...
144	Kafasından bunlar geçerken...	Plötzlich	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Während die ihm durch den Kopf gehen...
145	Uyanan köy halkı çobanı sakinleştirinceye kadar akla karayı seçmişler	Die Menschen sind aufgewacht und haben nicht gewusst, wie sie den Hirten wieder beruhigen sollten.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Die Dorfbevölkerung, die gerade aufgewacht waren, hatten ihre liebe Not den Hirten zu beruhigen.
153	Gün ışığına çıkamayacaktı	... musste... im Dunkel bleiben	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	... würde ... nicht ans Tageslicht kommen können.
153	Almanlar küplere bineceklerdi	Die Deutschen würden ausflipppen.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Die Deutschen würden vor Wut schäumen.
156	Deyyus	Teufel	Dilbilgisel sorunlar	Hahnrei

156	... cinayetten değil tarihi eser çalmaktan.	... nicht wegen Mordes, sondern Diebstahl.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	... nicht wegen des Mordes, sondern wegen des Diebstahls der historischen Werke.
157	Nasıl korumuş bunu?	Wo hat sie das aufbewahrt?	Dilbilgisel sorunlar	Wie hat sie das aufbewahrt?
161	Anlatmaya çalışıyorum	Ich versuche ... zu sprechen.	Dilbilgisel sorunlar	Ich versuche ... zu erzählen.
161	Binlerce örnek	...unzählige Beispiele...	Dilbilgisel sorunlar	...abertausende Beispiele...
163	Haklısın aslında	Vielleicht hast du Recht.	Dilbilgisel sorunlar	Eigentlich hast du Recht.
166	Aşmunikal'ın günahını boş yere aldığımı anladım.	Ach, ich hatte Aschmunikal zu Unrecht verdächtigt.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Ich verstand, dass ich Aşmunikal zu Unrecht verdächtigt hatte.
166	Birden ufuktaki koyu bulutlar gibi kötü bir düşünce çöktü yüreğime.	... als sich ein grauenvoller Gedanke wie ein Schwert in mein Herz bohrte.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Plötzlich bedrückte ein grauenvoller Gedanke mein Herz.
169	Etkilenmemeyi nasıl başarabilirdi?..	Wie kann es einem gleichgültig sein?..	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Wie könnte sie schaffen nicht beeinflusst zu werden?..

170	... herkesin yerine düşünmekten kendini alamazdı	... hatte sie nicht... für alle mitgedacht.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	... sie konnte es nicht verhindern für alle zu denken.
171	Beni hiçbir zaman utandırmayan kızım...	Meine Tochter, auf die ich immer stolz war...	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Meine Tochter, die mich niemals beschämte...
171	Kendime güvenim tam mıydı?	Hatte sie wirklich Selbstvertrauen?	Dilbilgisel sorunlar	Hatte ich wirklich volles Selbstvertrauen?
172	Karısı Vartuhi kazıda olsaydı, görürdüm onun soğukkanlılığını	Wäre doch seine Frau Vartuhi mitgekommen! Dann würde er die Gefahr sicherlich ernster nehmen.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Wäre seine Frau Vartuhi bei der Ausgrabung wäre, dann würde ich seine Kaltblütigkeit sehen.
173	Umarım dediğin gibi olur	Hoffentlich ist es so, wie du sagst.	Dilbilgisel sorunlar	Ich hoffe, es wird so, wie du es gesagt hast.
173	... dedi arkadaşına yaklaşarak	Sie setzte sich zu ihm.	Dilbilgisel sorunlar	... sagte sie, während sie sich ihrem Freund nähert.

174	Elif'in de herkes gibi kendi istekleri, kendi duyguları var.	Wie jeder andere Mensch auch hat Elif ihre eigenen Wünsche und Gefühle.	Dilbilgisel sorunlar	Wie jeder andere Mensch hat auch Elif ihre eigenen Wünsche und Gefühle.
174	Senin başına gelenleri ben de yaşasaydım, tökezlerdim.	An deiner Stelle würde ich auch verzweifeln.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Wenn ich erlebt hätte, was du erlebt hast, würde ich stolpern.
177	Artık kralın hareminden biri o.	Jetzt gehört sie dem König.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Jetzt ist sie eine von dem Harem des Königs.
180	Halim yok	Ich bin jetzt zu faul.	Dilbilgisel sorunlar	Ich habe keine Kraft mehr.
181	...akşam hafiften de olsa kendini hissettirmeye başlamıştı.	Die Schatten wurden länger.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Langsam kündigte sich der Abend an.
181	Esra duraksayarak ... baktı.	Esra sah fragend...	Dilbilgisel sorunlar	Esra schaute zögernd...
181	Böylece muhaliflerin ağzını kapatacak.	So will er seinen Gegnern zuvorkommen.	Dilbilgisel sorunlar	So wird er seine Gegner zum Schweigen bringen.

184	Sıkıcı dakikalar	langweilige Stunden	Dilbilgisel sorunlar	langweilige Minuten
186	Bernd gülmeye başlamıştı	Bernd lachte.	Dilbilgisel sorunlar	Bernd fing an zu lachen.
189	Halaf ...yanıtladı.	Halaf ... erregte sich.	Dilbilgisel sorunlar	Halaf ... antwortete.
189	Alinazik	Der höfliche Ali	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Kebap mit Auberginen Püree
190	İmambayıldı	Der Imam fiel in Ohnmacht.	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Mit Hackfleisch gefüllte Auberginen.
190	Bulgur	Bulgur	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Weizengrütze
190	Eline sağlık	Gesegnet seien deine Hände.	Kültürel sözcükler ve kavramlar	Möge deine Hand immer gesund bleiben.
191	Siz kendinize bakın	Guck dich doch selber an.	Dilbilgisel sorunlar	Schaut euch doch selber an.
191	Kızlar	Frauen	Dilbilgisel sorunlar	Mädchen
191	Sizin de Teoman Bey'den farkınız yok.	Sie sind auch nicht besser als Teoman Bey.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Sie unterscheiden sich auch nicht von Herr Teoman.

192	Kapalı bir yerde yapmalıyız.	Wir brauchen also ein geschlossenen Ort.	Dilbilgisel sorunlar	Wir brauchen also einen geschlossenen Ort.
193	Bir sen eksiktin	Das hat gerade noch gefehlt.	Dilbilgisel sorunlar	Du hast gerade noch gefehlt.
194	Bir günde bu kadar azar işitmeyi kimse kaldıramazdı.	Niemand würde es aushalten, an einem Tag so viel Prügel einzustecken.	Dilbilgisel sorunlar	Niemand würde es aushalten, an einem Tag so viel getadelt zu werden.
194	Ayağımı bir şey soktu.	Irgendwas hat mich gestochen.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Irgendwas hat meinen Fuß gestochen.
201	... söylendi	... überlegte	Dilbilgisel sorunlar	... brummte
203	Öyle mi?	Nein?	Dilbilgisel sorunlar	Wirklich ?
203	Bir gün arayla	In drei Tagen	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Alle zwei Tage
203	Anlayamadık	Wir wissen nicht...	Dilbilgisel sorunlar	Wir konnten es nicht verstehen.
204	Görüyor musunuz	Entschuldigung	Dilbilgisel sorunlar	Sehen Sie!

205	Hastabakıcı çıkınca	Als sie wieder allein waren...	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Als der Krankenpfleger hinausging...
206	Söylediklerini abartılı bulsa da karşı çıkmadı.	Esra fand das etwas übertrieben.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Auch wenn Esra das etwas übertrieben fand, widersprach sie nicht.
207	Hiç duymadım.	Das hat er gar nicht erzählt.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Das habe ich gar nicht gehört.
208	İyi akşamlar.	Gute Nacht	Dilbilgisel sorunlar	Guten Abend
215	Keşke arasaydın.	Hättest du bloß gestört.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Wenn du doch angerufen hättest.
216	Telefonda zor	Nicht am Telefon	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Das ist schwer am Telefon.
217	Arkadaşlarıma nerede olduğumu bildirirler değil mi?	Wie erfahren meine Kollegen, wo bin ich?	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Sie teilen meinen Freunden mit, wo ich bin, nicht wahr?
218	Orta yaşlı bir kadın	Eine ältere Frau	Dilbilgisel sorunlar	Eine Frau mittleren Alters

220	İki kafadar ... ahiret sorularına başladılar.	Die alten Freunde löcherten Esra mit Fragen.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Die zwei Gleichgesinnten fingen an Esra mit Fragen zu löchern.
220	İstanbul'da hangi semtte oturuyordu?	In welchem Stadtteil wohnen Sie?	Dilbilgisel sorunlar	In welchem Stadtteil von İstanbul wohnt sie?
220	Hangi okulu bitirmişti?	Wo haben Sie studiert?	Dilbilgisel sorunlar	Welche Schule hatte sie absolviert?
220	Kaç yıldır arkeologluk yapıyordu?	Seit wievielen Jahren sind Sie Archäologin?	Dilbilgisel sorunlar	Seit wie vielen Jahren arbeitet sie als Archäologin?
222	Arka	rücken	Dilbilgisel sorunlar	Rücken
224	Gül gibi geçinir giderdik	Dann wären wir immer noch in Freud und Leid vereint.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Dann würden wir glänzend mit ihnen auskommen.
225	... dedi tatlı bir gülümsemeyle	... sagte Esra mit einem gewinnenden Lächeln.	Dilbilgisel sorunlar	... sagte Esra mit einem süßen Lächeln.
231	Ama bir süre suskun kalan David...	... da fing David an zu erzählen.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	David, der eine Weile schwieg...

232	Yüz binlerce Ermeni yaşamını yitirmiş	Hunderttausende Armenier wurden ermordet.	Dilbilgisel sorunlar	Hunderttausende Armenier haben ihr Leben verloren.
232	600 yıldır kardeşçe bir arada yaşayan hakların arasına kan girmiş	Völker, die seit 600 Jahren wie Brüder und Schwestern zusammengelebt haben, metzelten sich gegenseitig nieder.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Zwischen den Völkern, die seit 600 Jahren brüderlich gelebt hatten, brach nun die Blutrache aus.
233	... demiş	... befahl er.	Dilbilgisel sorunlar	... sagte er.
233	... demiş	... schrie er.	Dilbilgisel sorunlar	... sagte er.
237	... arkadaşlarının kaldığı odaya girdiğinde...	In Elifs Zimmer traf Esra auf...	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Als Esra das Zimmer betrat, in dem ihre Freunde wohnten...
240	Aşmunikal güzel gözlerini kütüphanede gezdirerek konuyu değiştirdi.	Suchend schaute sie sich in der Bibliothek um.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Während Aşmunikal ihre schöne Augen durch die Bibliothek schweifen ließ, wechselte sie das Thema.

242	Eline dokunmak istedim	Ich berührte ihre Hand.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Ich wollte ihre Hand berühren.
243	... yeniden ellerime uzandı	... ergriff erneut meine Hand.	Dilbilgisel sorunlar	... ergriff erneut meine Hände.
243	Biri görecek	Wenn uns jemand sieht...	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Jemand könnte uns sehen.
243	O zaman babanın çalıştığı odaya gidelim.	Dann gehen wir in das Zimmer deines Vaters.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Dann gehen wir in das Zimmer, in dem dein Vater arbeitet.
243	İri sürmeli gözlerini yüzüme dikerek şöyle dedi.	Mit einem beängstigend tiefen Blick in meine Augen sprach sie.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Sie sagte das, während sie mit ihren grossen geschminkten Augen mich anstarrte.
245	Bir yandan Bernd'den kuşkuluyor, öte yandan bunu yaptığı için kendinden utanıyordu.	... schämte sich dafür, dass sie Bernd verdächtigte.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Auf der einen Seite verdächtigte sie Bernd, auf der anderen Seite schämte sie sich dafür.

245	Onu zanlı sayabilecek o kadar çok olay vardı ki.	Aber gaben die Ereignisse, die ihren Verdacht nährten, ihr nicht recht?	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Aber es gab so viele Ereignisse, die ihn für sie verdächtig machen.
246	Yirmi metre kadar	wenige Meter	Dilbilgisel sorunlar	etwa 20 Meter
246	Karşısındaki iskemleye oturan Esra'nın gözleri ağaçların arasındaki lojman binasına takılmıştı.	Esra setzte sich ihm gegenüber und betrachtete das Dienstwohnhaus.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Esra, die sich auf den Stuhl gegenüber setzte, konnte den Blick von der Dienstwohnungen zwischen den Bäumen nicht abwenden.
246	Kaç aile kalıyor burada?	Wer wohnt hier?	Dilbilgisel sorunlar	Wie viele Familien wohnen hier?
248	İlginç, madem öneriyorsun ondan içelim.	Klingt gut. Dann lass uns Zahter trinken.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Interessant, wenn du es empfiehlst, dann lass es uns trinken.
249	Yüzbaşının gözlerindeki kıvılcımlar gölgelendi.	Des Hauptmanns Stirn bewölkte sich.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Die Funken in den Augen des Hauptmanns erloschen.

250	Cin gibi	Topfit	Dilbilgisel sorunlar	pfiffig
251	Terbiyeli	Vorsichtig	Dilbilgisel sorunlar	Anständig
252	Kapının yanına bırakıyorum	Ich lege alles vor der Tür ab.	Dilbilgisel sorunlar	Ich lege alles neben der Tür ab.
252	Lavabonun önünde kurulanmaya başladı.	Sie trocknete sich vor dem Spiegel ab.	Dilbilgisel sorunlar	Sie fing an sich vor dem Waschbecken zu trocknen.
252	Gülkurusu T-Shirt	lila T-Shirt	Dilbilgisel sorunlar	rosefarbene T-Shirt
252	Yüzbaşının uzun parmaklı, esmer ellerini düşündü.	Sie dachte an die schönen Hände des Hauptmanns.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Sie dachte an die dunklen Hände des Hauptmanns, mit seinen langen Fingern.
252	Yanaklarındaki sıcaklık bütün bedenine yayılmaya başlamıştı.	Ihr wurde heiß.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Die Wärme auf ihren Wangen hatte angefangen sich in ihrem ganzen Körper auszubreiten.
253	Kalbi genç bir kız gibi heyecanla çarpmaya başladı.	Ihr Herz schlug wild.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Ihr Herz fing an aufgeregt zu schlagen als wäre sie ein junges Mädchen.

255	Çünkü onu öpmekten, giysilerimi çıkarmaktan korkuyordum.	Doch ich vermied es, sie zu küssen, zog ihr die Kleider nicht aus.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Weil ich Angst hatte, dass ich sie küsse, dass ich mir die Kleider ausziehe.
255	... beni rahatlatmaya çalışıyordu.	... versuchte mir zu helfen.	Dilbilgisel sorunlar	... versuchte mich zu beruhigen.
256	Yaralı bir domuz gibi	Wie ein wütender Stier.	Dilbilgisel sorunlar	Wie ein verletztes Schwein.
257	Tenlerindeki ter tanecikleri, perdenin arasından süzülen ılık rüzgarın yumuşak dokunuşuyla kurumaya başlamıştı.	Ein warmer Wind schlüpfte durch den Vorhang, strich sanft ihre Körper und trocknete den Schweiß auf ihrer Haut.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar – Dilbilgisel sorunlar	Die Schweißtropfen auf ihrer Haut fingen durch die weiche Berührung des lauwarmen Windes, der durch den Vorhang wehte, an zu trocknen.
257	Esra hızla geriye çekildi.	Esra zog ihre Hand zurück.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Esra zog sich schnell zurück.
258	Güya üzerime titreyip duruyordu.	Angeblich war ich ihm so wertvoll.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Angeblich trug er mich immer auf Händen.

258	Eşref onun gözlerinin dolduğunu gördü.	Ihre Augen füllten sich mit Tränen.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Eşref sah, dass ihre Augen sich mit Tränen füllten.
260	Yüzbaşı yanıtlamadı	Eşref wusste darauf nichts zu erwidern.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Der Hauptmann antwortete nicht.
260	Sonra başını kendine çevirip...	Dann fasste er ihr Kinn, drehte es zu sich...	Dilbilgisel sorunlar	Dann drehte er ihren Kopf zu sich ...
260	Dudakları ... genç kadının hafif aralanmış ağzını buldu.	Seine Lippen ... fanden ihren leicht geöffneten Mund.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Seine Lippen ... fanden den leicht geöffneten Mund der jungen Frau.
260	Tutkuyla kenetlendiler	Sie küssten sich leidenschaftlich.	Dilbilgisel sorunlar	Sie umarmten sich leidenschaftlich.
261	Birkaç saat geç gitsen	Und wenn du ein paar Stunden später kommst?	Dilbilgisel sorunlar	Und wenn du ein paar Stunden später gehst?
261	Gülümseyerek yaklaştı. Yatağa oturarak yüzüne dokundu.	Sie lächelte, setzte sich zu ihm und streichelte seine Wange.	Dilbilgisel sorunlar	Sie näherte sich lächelnd. Sie berührte sein Gesicht während sie sich auf das Bett setzte.

261	Sabahtan beri bir şey yemedim.	Ich habe den ganzen Tag noch nichts gegessen.	Dilbilgisel sorunlar	Ich habe seit morgens gar nichts gegessen.
262	Psikoloğuna nasıl açıklayamamışsa çok istemesine karşın Esra'ya da açıklayamıyordu.	Auch dort hatte er nicht die Worte gefunden, um mit seinem Psychologen darüber zu sprechen.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	So wie er es seinem Psychologen nicht erklären konnte, konnte er es auch Esra nicht erklären, obwohl er das unbedingt wollte.
262	Belki bir daha görüşemeyiz.	Vielleicht sehen wir uns nie wieder.	Dilbilgisel sorunlar	Vielleicht können wir uns nie wieder sehen.
262	... sordu.	... sagte sie.	Dilbilgisel sorunlar	... fragte sie.
263	Ne gülüyorsun?	Was gibt's da zu grinsen?	Dilbilgisel sorunlar	Was gibt's da zu lachen?
263	Örgütü tanısaydın cinayet işleyeceğine inanırdın.	Wenn du die Organisation kennen würdest, würdest du mir glauben.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Wenn du die Organisation kennen würdest, würdest du mir glauben, dass sie mordet.
265	Asur aslanı Urartuluları perişan etti	Der assyrische Löwe machte den urartäischen Krieger die Hölle heiß.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Der assyrische Löwe zerstörte die Urartäer.

265	Bana dokunmayan yılan bin yaşasın.	Tausend Jahre soll die Schlange leben, die mich nicht beißt.	Kültürel sözcükler ve kavramalar	Tausend Jahre soll die Schlange leben, die mich nicht berührt.
266	Pisiris ilk kez yaptığı yanlışın farkına varmıştı.	Endlich hatte Pisiris seinen Fehler bemerkt.	Dilbilgisel sorunlar	Zum ersten Mal hatte Pisiris seinen Fehler bemerkt.
267	Yazman tanrılarının kalemidir.	Der Schreiber ist Diener der Götter.	Dilbilgisel sorunlar	Der Schreiber ist der Stift der Götter.
269	Sanki zorla soluk alıyormuş gibi derinden bir iç geçirdi.	Er seufzte, das Atmen fiel ihm schwer.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Er seufzte tief, als ob er schwer atmen würde.
270	Her ne kadar başlarda anlaşamamak da Seyithan benim öğretmenim olmuştu.	Seyithan und ich haben uns anfangs nicht gut verstanden, aber schließlich ist er zu meinem Lehrer geworden.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Auch wenn wir uns anfangs nicht gut verstanden haben, ist Seyithan zu meinem Lehrer geworden.
270	En önemlisi psikolojik birlikti.	Das Wichtigste war die Psychologie.	Dilbilgisel sorunlar	Das Wichtigste war psychologische Einigkeit.

272	Karargaha iner inmez istihbarat subaylarından arkadaşım Cevat'a gittim.	Zurück am Stützpunkt suchte ich sofort Cevat auf. Er war einer der Informationsoffiziere und ein Freund von mir.	Yazınsal türler ve tekniklerle ilgili sorunlar	Solbald ichwieder im Hauptquartier war, ging ich zu meinem Freund Cevat, der einer der Nachrichtendienst – Offizier ist.
272	Anladığım kadarıyla...	Wie ich sehe...	Dilbilgisel sorunlar	Soweit wie ich verstehe...
274	Yorgo'yla kayaların arasından süzülerek geriye döndük.	Wir schleichen uns zu den anderen zurück.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Yorgo und ich schlichen zwischen den Felsen zurück.
281	Daha kanlısı, daha acımasız	Nur ein bißchen härter...	Dilbilgisel sorunlar	blutiger, erbarmungsloser...
281	Bunlar uğruna ölümü göze alacağım değerler.	Das ist für mich ein hohes Ziel; dafür würde ich mein Leben riskieren, ohne mit der Wimper zu zucken.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili	Das sind die Werte, für die ich den Tod in Kauf nehmen würde.
285	O gün bugündür aramız bozuk.	Seit diesem Tag ist böses Blut zwischen uns.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Seit diesem Tag haben wir kein gutes Verhältnis mehr.

289	„Hayır“ demek istedim karşımda ağlayan Aşmunikal’a.	„Nein“ wollte ich Aşmunikal widersprechen. Sie hatte angefangen zu weinen.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Ich wollte Aşmunikal, die gegen mir weint, „Nein“ sagen.
291	Kütüphanedeki küçük odada toplanmışlardı.	Sie hatten sich auf dem Areal der Bibliothek versammelt.	Dilbilgisel sorunlar	Sie hatten sich in dem kleinen Zimmer in der Bibliothek versammelt.
291	Sevişmenin yorgunluğu	Die Entspannung der Liebe	Dilbilgisel sorunlar	Die Müdigkeit des der Liebe.
292	David ... söylemiş	David hätte versichert.	Dilbilgisel sorunlar	David habe gesagt.
292	Demek ki bulmaları gereken sekiz tablet kalmıştı	... uns fehlen wir also noch acht.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Also sind noch acht Tafeln übrig geblieben, die sie finden sollten.
294	Ekiptekilerin yanıtını bulamadıkları soru, Patasana tabletlerinin bu süre boyunca neden ortaya çıkmadığıydı?	Warum waren die Tafeln von Patasana in dieser ganzen Zeit verborgen geblieben?	Yazınsal tür ve teknikler ile ilgili sorunlar	Die Frage ,auf die das Team keine Antwort finden konnte, war, warum die Tafeln von Patasana in dieser ganzen Zeit nicht in Erscheinung getreten waren.

295	Esra da gülümsedi.	Auch Esra musste lächeln.	Dilbilgisel sorunlar	Esra lächelte auch.
298	Yakında fıçıya döneceksin.	Bald wird man dich mit einem Faß verwechseln.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Bald wirst du wie ein Fass aussehen.
299	Kısa sürede hepimizi etkiledin.	Alle sind von dir beeindruckt.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Du hast uns alle in kurzer Zeit beeindruckt.
302	Ama bu benim için geçerli değil.	Aber das interessiert mich nicht mehr.	Dilbilgisel sorunlar	Aber das gilt nicht für mich.
313	Onu Esra karşıladı.	Er wurde von Esra empfangen.	Dilbilgisel sorunlar	Esra empfing ihn.
313	Kebabın üstüne ne güzel gider.	Die perfekte Nachspeise.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Wie gut das nach dem Kebab schmeckt.
314	Bu et içkisiz gitmez.	Dieses Fleisch ohne Alkohol – das ist eine Sünde.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Dieses Fleisch ohne Alkohol - unmöglich.
321	... oysa biz, akıllı ya da aptal, korkak ya da cesur, bilgili ya da cahil kralların kendi aralarında oynadıkları kanlı oyunlarda birer dama taşı olmaktan başka bir işe yaramamıştık.	... aber wir waren nur Figuren in den blutigen Damespielen selbstherrlicher egoistischer Könige geblieben.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	... aber wir waren nicht mehr als Spielsteine in den blutigen Damespielen zwischen den Königen, seien sie klug oder dumm, feige oder mutig, gelehrt oder ungebildet.

323	Ham bir meyvenin ağzımda bıraktığı tat...	Der Geschmack reifer Früchte...	Dilbilgisel sorunlar	Der Geschmack,der unreifer Früchte hinterlassen ...
325	Birden Bernd'in başını çevirdiğini gördü.	Auf einmal drehte er sich um.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Auf einmal sah sie, dass Bernd sich weg drehte.
328	Timothy kaygılı gözlerle süzdü Esra'yı.	... bemerkte Timothy besorgt.	Dilbilgisel sorunlar	... musterte Timothy Esra mit besorgten Augen.
331	Eğer yeni bir cinayet işlenecekse...	Falls ein neuer Rachemord bevorstand...	Dilbilgisel sorunlar	Falls ein neuer Mord begangen werden sollte...
331	Fırat'ın kenarına inerdik.	Wir sind nur am Fluß spazieren gegangen.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Wir gingen nur ans Ufer des Euphrats.
332	Birden Murat'ın onlara el salladığını gördü.	Winkt Murat zu uns?	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Plötzlich sah sie, dass Murat ihnen winkte.
334	.. şöyle dedi.	.. befahl sie.	Dilbilgisel sorunlar	... sagte sie so.
334	Bana teşekkür etme. Çünkü ben sana iyilik etmiyorum.	Bedanke dich nicht bei mir, ich tu es nicht deinetwegen.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Bedanke dich nicht bei mir, denn ich tu dir nicht Gutes.

337	Yüzbaşı karakol dışında.	Der Hauptmann ist nicht da.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Der Hauptmann ist nicht auf der Wache.
338	Eliyle omzuna dokundu.	Er legte besänftigend eine Hand auf ihrer Schulter.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Er berührte ihre Schulter mit seiner Hand.
339	Masadaki herkes susmuş, merakla onu izliyordu.	Alle am Tisch hielten den Atem an.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Alle am Tisch schwiegen und schauten ihr neugierig zu.
339	„Şimdi anlarız“ diyerek Rüstem’in numarasını tuşlamaya başladı.	„Hoffentlich“, sagte sie und tippte Rüstems Nummer ein.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	„Gleich werden wir es wissen“ sagte sie und fing sie Rüstems Nummer zu wählen.
339	Önlerinde akıp giden asfalt yoldan yükselen sıcaklık gözle görülecek kadar yoğundu.	Die Hitze flimmerte über dem Asphalt.	Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar	Die Hitze, auf der zerfließenden Asphaltstraße stieg und wurde so intensiv, dass man sie sehen konnte.
341	„Yavaş“ dedi, onu izleyen Esra, „hasta olacaksın“	„Trink nicht so schnell, wenn du verschwitzt bist.“	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	„Langsam“ sagte Esra, die ihm zuschaute, „du wirst sonst krank.“

342	Insan zorla ne kadar müslüman olabilir?	Kannst du einen Menschen zum Islam zwingen?	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Wie weit kann man Muslim sein, wenn man dazu gezwungen wird?
344	Çevresindeki cinayetleri Ermeni davası için işlediklerini söylememiştir.	Er hat die Armenier seinen Leuten gegenüber bestimmt nicht erwähnt.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Er hat bestimmt nicht gesagt, dass sie die Morde in der Umgebung für die armenische Sache begingen.
344	Bunu yaparız ama doğrusunu söylemek gerekirse bir şey bulacağımızı sanmıyorum.	Das können wir tun, aber ehrlich gesagt, glaube ich nicht, daß damit wir was erreichen.	Dilbilgisel sorunlar	Das tun wir, aber ehrlich gesagt, glaube ich nicht, dass wir damit was erreichen.
347	Pisiris'ten nefret etsem de ben böyle bir intikam istemiyordum.	Auch wenn ich Pisiris verabscheute, hätte ich mir eine solche Rache nicht ausgesucht.	Dilbilgisel sorunlar	Auch wenn ich Pisiris so hasse, habe ich so eine Rache nicht gewollt.
352	Yarın sabah geliyorlar.	Er kommt morgen früh.	Dilbilgisel sorunlar	Sie kommen morgen früh.

353	Canım birazcık geç gitseniz ne olur?	Ach, was ist denn dabei, wenn sie ein bißchen später kommen?	Dilbilgisel sorunlar	Ach, was ist denn dabei, wenn ihr ein bisschen später geht?
353	Erkeklerin hepsi ayağa kalktılar. Ertesi gün otelde buluşmak üzere vedalaştılar.	Alle standen auf, um sich zu verabschiedeten.	Dilbilgisel sorunlar – Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Alle Männer standen auf. Sie verabschiedeten sich, um sich am nächsten Tag im Hotel zu treffen.
356	Zaten Nadide Teyze'nin de çocuğu bulmak için çok uğraşacağını sanmıyorum.	Es ist ohnehin fraglich, ob es Nadides Schmerz lindern würde.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Ich glaube sowieso nicht, dass Tante Nadide viel unternehmen wird, um das Kind zu finden.
362	Avcılar terk edilmiş bir sığınak bulmuşlar.	Ein paar Jäger haben eie Höhle entdeckt.	Dilbilgisel sorunlar	Die Jäger hätten ein verlassenes Versteck gefunden.
365	Onu en son ne zaman gördüğümü sordu, hangi tabletleri okuduğunu sordu, üzgün olup olmadığını sordu.	Er fragte, wann ich sie zuletzt gesehen, welche Tafeln sie gelesen und ob ich traurig sei.	Dilbilgisel sorunlar	Er fragte, wann ich sie zuletzt gesehen habe, welche Tafeln sie gelesen hat und ob sie traurig gewesen sei.

376	Öğretmeninden söz ister gibi sağ elini kaldırarak...	Elif hob zitternd die Hand.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Sie hob ihre rechte Hand, als ob sie sich bei ihrem Lehrer zu Wort melden wollte.
385	Ama öldürülen bizim arkadaşımızdı.	Aber er hat doch unseren Freund umgebracht.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Aber der Getötete war unser Freund.
386	Onun yerinde kim olsa kazıya ara verirdi.	Jeder andere an ihrer Stelle würde die Arbeit beenden.	Dilbilgisel sorunlar	Jeder andere an ihrer Stelle würde die Ausgrabung unterbrechen.
388	Bir saat kadar süren çay kahve ikramından sonra...	Nach einer kleinen Erfrischung...	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	Nach einer Bewirtung mit Tee und Kaffee, die beinahe eine Stunde dauerte.
397	Sözünün burasında Timothy'nin yüzünde mahçup bir ifade belirdi. Utangaç bakışlarını Esra'ya çevirdi.	Nach diesen Worten sah er voller Scham Esra an.	Yazınsal türler ve teknikler ile ilgili sorunlar	An diesem Punkt seiner Rede erschien ein beschämter Ausdruck auf seinem Gesicht. Er sah Esra schüchtern an.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

Toplamda 245 sorun türü bulunmuş olmakla beraber, bunların 114 tanesi „Dilbilgisel Sorunlar“, 88 tanesi „Yazınsal Türler ve Teknikler ile ilgili Sorunlar“. 25 tanesi „Sanatsal Dil Kullanımı ile İlgili Sorunlar“ ve 18 tanesi ise „Kültürel Sözcükler ve Kavramlar“ sınıfında görülmüştür. „Tarihsel Uzaklık ile İlgili Sorunlar“ sınıfına giren herhangi bir sorun türü bulunmamıştır.

Bu analizin sonucunda ağırlıklı olarak ve yaklaşık %47 oranıyla görülen sorun türü „Dilbilgisel Sorunlar“ sınıfına giren türdür. Bu türü sırasıyla yaklaşık %36’lık oranıyla „Yazınsal Türler ve Teknikler ile İlgili Sorunlar“ ve yine yaklaşık %10’luk oranıyla „Sanatsal Dil Kullanımı ile İlgili Sorunlar“ ve %7 oranıyla „Kültürel Sözcükler ve Kavramlar“ olan türler takip etmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

YAZAR VE KİTAP HAKKINDA BİLGİ

Yazarın Biyografisi

Ahmet Ümit Türk edebiyatının polisiye türünde yazan, sevilen ve okunan bir yazardır. Bir çok kitap yazmıştır. Kitaplarının bir kısmı roman olmakla beraber hikayelerden oluşan kitaplara imza attığı da görülmektedir.

Ahmet Ümit 1960'ta Gaziantep'te doğdu. 1983'te Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi. 1985-1986 yıllarında Moskova'da Sosyal Bilimler Akademisi'nde siyaset eğitimi gördü. İlk kitabı 1989'da yayımlanan Sokağın Zulası adlı şiir kitabıdır. 1992'de ilk öykü kitabı Çıplak Ayaklıydı Gece yayımlandı. Bunu 1994'te Bir Ses Böler Geceyi 1999'da Agatha'nın Anahtarı 2002'de Şeytan Ayrıntıda Gizlidir adlı polisiye öykü kitapları izledi. 1995'te hem çocuklara hem de büyüklere yönelik Masal Masal İçinde ve 2008'de yayımlanan Olmayan Ülke ile farklı bir tarz denedi. 1996'da yazdığı ilk roman Sis ve Gece polisiye edebiyatta bir başyapıt olarak değerlendirildi. Bu romanın ardından 1998'de Kar Kokusu 2000'de Patasana 2002'de Kukla yayımlandı. Bu kitapları Ninatta'nın Bileziği İnsan Ruhunun Haritası Aşk Köpekliktir Beyoğlu Rapsodisi Kavim Bab-ı Esrar ve İstanbul Hatırası adlı kitapları izledi. Ahmet Ümit'in İsmail Gülgeç'le birlikte yayımladığı iki adet de çizgi romanı bulunmaktadır: Başkomser Nevzat - Çiçekçinin Ölümü Başkomser Nevzat - Tapınak Fahişeleri (ahmetümit.com, 2012).

Bu çalışmada Patasana kitabının seçilmiş olmasının nedenlerinden bir tanesi, polisiye türünde Türkçe'den Almanca'ya çevirilen ilk roman olmasıdır.

Ayrıca romanda üzerinde analiz yapılabilecek bir çok nokta ile karşılaşılması da bu eseri seçmekteki nedenlerden biri olmaktadır.

Kitap Özeti

Ahmet Ümit'in 2000 yılında kaleme aldığı bu polisiye roman okuyucuları tarafından beğeniyle karşılanmış bir kitaptır ve yazarın 3. kitabıdır. Roman günümüzde geçen olaylara yer verirken, içerisinde tarihin bir dönemine ait anlatılar da mevcuttur.

Kitabın adı olan **Patasana**, kitapta geçen Hititli bir saray yazmanı olan kişinin adıdır. Bu yazmanın gizlice yazdığı aynı zamanda resmi olmayan tarihin ilk belgeleri olacak tabletleri kazıları sırasında bulan arkeologların çevresinde meydana gelen gizemli cinayetler olay örgüsünü oluşturmaktadır. Kitapta bir yandan arkeologların öyküsü anlatılırken bir yandan da tabletlerde yazanlar verilmektedir.

Kitap bir cinayet haberiyle başlar. Bu sırada kazılar sürdürülmektedir ve tabletlerin bir bölümü çıkarılmıştır. Cinayet haberi; çeşitli kuşkular doğurmuş, olayın farklı biçimlerde yorumlanmasına ve arkeologlar arasında huzursuzluk çıkmasına neden olmuştur. Ahmet Ümit'in her kitabında olduğu gibi okuyucu yine ters köşeye yatırılmış, katil hiç beklenmedik bir kişi çıkmıştır.

Tabletlerde ise Patasana adlı Hititli saray başyazmanı çocukluğundan itibaren yaşadığı belli başlı olayları, yaşadığı aşkı ve kinini tarihi olaylarla birlikte içten bir biçimde ve yalansız anlatır. Tabletleri gizlice yazmasının nedeni saray yazmanlarının kralın bilgisi dışında ve devleti küçük düşürebilecek yazılar yazamamalarıydı.

Arkeologların öyküsünün anlatıldığı bölümün baş kahramanı Esradır. Kazının sorumlusu olan Esra adlı arkeolog olayları anlatan ve yorumlayan zaman zaman okuyucuyu yönlendiren karakterdir. Tabletlerin yer aldığı bölümlerin baş kahramanı ise Patasanadır. Adeta günlük tutarcasına yazdığı tabletlerde yalansız dahası çok önemli bilgiler veren ve onu bulan arkeologlarca çok değerli olan olaylar anlatmıştır. Onu tabletleri yazmaya sürükleyen kendisini suçlu hissetmesidir. İçinde kendisini kötü sıfatlarla değerlendirdiği tabletleri yazma amacı ise insanlar arası kötülüğün, ölümlerin, savaşların bitmesidir ve barış içinde yaşanmasını dilemesidir... (Wikipedia, 2012).

Ahmet Ümit bir söyleşisinde karakterlerin seçimi ve roman üzerinde şunları söylemiştir:

"Ben benliğinde kazı yapacağım kişileri seçerken, baştan belirlediğim içeriğe uygun tipler seçtim. Yani Yüzbaşı Eşref, Kürt gerilla lideri Cemşid, Vietnam gazisi Timothy, korucubaşı Düzgün gibi bir dönem şiddet uygulamış tipler ya da şiddete tanıklık edecek, buna tepki verecek Esra, Elif ve diğer kişilikler. Ama bu kişileri yalnızca anlatacağım konuyla sınırladığım düşünülmesin. Onları yaşayan, olaylara müdahale eden, hatta zaman zaman yazarı bile takmayan güçlü, çelişkiler içindeki karakterler olarak anlatmaya çalıştım. Onların yaşayan kişilikler olması çok önemliydi, çünkü hemen hepsi bir arkeoloji kazısı sırasında bir araya gelmişti. Bir yanıla

yaptıkları iş nedeniyle bilimsel tartışmalar yaparken bir yanıyla da yaşamın gündelik, basit gereksinimlerini tartışıyorlardı. Banyo sırası gibi, yemeğin ne olacağı gibi, futbol maçına gitmek, Fırat'ta yüzmenin halkın tepkisini çekmesi gibi. Burada şunu da söylemeliyim ki bir karakteri anlatabilmenin –yaratabilmenin– olanakları yaşamın kriz anlarından, ya da trajik durumlardan çok gündelik olanın, her gün tekrarlanan sıkıcı davranışlarında daha fazladır. Kuşkusuz kahramanınızın, psikolojik profilini en iyi, gündelik yaşamla, kriz anlarındaki davranışın birliği içerisinde ortaya serebilirsiniz. Ama gündelik yaşamı anlatabilmek hem çok zordur hem de çok önemlidir. Belki de kriz anlarındaki kesintiyi, coşkuyu, heyecanı anlatabilmeniz için basit yaşamı anlatmanız gerekir." (baktambul.net, 2012).

KAYNAKÇA

- Aksoy, B. (2002). *Geçmişten Günümüze Yayın Çevirisi*. Ankara: İmge Yayınevi
- Ammann, M (2008). *Akademik Çeviri Eğitime Giriş*. İstanbul: Multilingual
- Ateşman, E. (2001). *Kültürel Farklardan Kaynaklanan Çeviri Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2, 29-35
- Bayraktar, Füsun. (2008). *Kültür Aktarımında Çeviri Stratejileri: Yüksel Pazarkaya'nın Türkçe – Almanca Çeviri Örneğinde Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi*. İstanbul: Multilingual
- Boztaş, İ. ve Coşkun, H. (2002). *Çevirmenin El Kitabı*. Ankara: Hacettepe – Taş
- Boztaş, İ. ve Yener, O,Ş. (2005). *Açıklamalı Çeviri Terimler Sözlüğü*. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Cary, E. (2003). *Çeviri Nasıl Yapılmalı? (Çev: M. Çamdereli)*. İstanbul: İnsan Yayınları
- Eruz, S. (2003). *Çeviriden Çeviribilime*. İstanbul: Multilingual
- Hansen, G. (2006). *Erfolgreich Übersetzen*. Tübingen: G. Narr Verlag
- Kautz, U. (2002) *Handbuch Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens*. München: Iudicium
- Kaya, H. (2004). *Attributive Strukturen in der Literarischen Übersetzung*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi

Knudsen, H., Ulusoy, Z., Bayram, A., Taşkiran, A. ve Meriç, Ş. (2009). *Fono Almanca Büyük Sözlük*. İstanbul: Fono Yayınları

Kıygi, O.N. (2003). *Pons Kompaktwörterbuch Türkisch*. Stuttgart: Ernst Klett Sprachen GmbH

Konmuş, S. (2007). „*Türkçe’de Franz Kafka ve Dönüşüm*“ *Çeviribilimsel Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi

Köksal, D. (2005). *Çeviri Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Radegundis, S. (2001). *Übersetzungstheorien*. Tübingen: G. Narr Verlag

Rıfat, M. (2003-2004). *Çeviri Seçkisi-2*. İstanbul: Dünya Kitapları

Ricoeur, P.(2008). *Çeviri Üzerine*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Steuerwald, K. (1998). *Türkisch – Deutsches Wörterbuch*. İstanbul: ABC Yayınevi

Türk Dil Kurumu (2012). *Çeviri Sözcüğünün Tanımı*. www.tdk.gov.tr adresinden 10 Mayıs 2012 tarihinde edinilmiştir.

Türk Dil Kurumu (2012). *Kültür Sözcüğünün Tanımı*. www.tdk.gov.tr adresinden 10 Mayıs 2012 tarihinde edinilmiştir.

Ümit. A. (2000). *Patasana*. İstanbul: Doğan Kitap

Vermeer, H. J. (2008). *Çeviride Skopos Kuramı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları

Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*. İstanbul: Multilingual

Yazıcı, M. (2007). *Yazılı Çeviri Edinci*. İstanbul: Multilingual

www.ahmetumit.com/biyografi.asp adresinden 03 Eylül 2012 tarihinde edinilmiştir.

www.baktabul.net/kitap-özetleri-ve-dergi/187937-patasana-ahmet-ümit-patasana-kitap-özet.html adresinden 2 Ekim 2012 tarihinde edinilmiştir.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Patasana> adresinden 2 Ekim 2012 tarihinde edinilmiştir.